

ИНДЕКС НА РОДОВА ЕДНАКВОСТ

CIP - Каталогизација во публикација
Национална и универзитетска библиотека "Св. Климент Охридски", Скопје
305(497.7)"2019"(047.31)
БАШЕВСКА, Марија
Индекс на родова еднаквост во Северна Македонија 2019 : мерење на родовата еднаквост / [Марија Башевска]. - Скопје : UNDP-UN Жени, 2019. - 54 стр. : табели, граф.прикази ; 30 см
Фусноти кон текстот. - Библиографија: стр. 54
ISBN 978-608-66273-2-4
а) Родова еднаквост - Македонија - 2019 - Извештаи COBISS.MK-ID 111218954

Авторка: Марија Башевска

Индексот на родова еднаквост за Северна Македонија е развиен од Министерството за труд и социјална политика и Државниот завод за статистика на Република Северна Македонија во соработка со Европскиот институт за родова еднаквост (EIGE), во рамки на соработката на Институтот (EIGE) со Западен Балкан и Турција преку Инструментот за претпристапна помош (ИПА) на Европската Унија, финансиран од Европската Унија. Извештајот е базиран на методологијата и рамката на Индексот за родова еднаквост за 2017 година, развиен од Европскиот институт за родова еднаквост (EIGE, <http://eige.europa.eu/>). Користените податоци за пресметка на Индексот на родова еднаквост на Северна Македонија реферираат на 2015 година, а пресметките се базирани на EIGE методологијата за Индексот од 2017 година.

Европскиот институт за родова еднаквост го охрабрува и поддржува развојот на Индексот на родова еднаквост во Северна Македонија, преку остварената соработка со земјите кандидатки и потенцијални кандидатки за членство во ЕУ од Западен Балкан и Турција.

Оваа публикација е подготвена на база на методологијата и рамката на Индексот за родова еднаквост за 2017 година, развиен од Европскиот институт за родова еднаквост (EIGE) за Европската Унија и нејзините земји членки (<https://eige.europa.eu/gender-equality-index>).

Оваа публикација не нужно ги рефлектира мислењата или позициите на Европскиот институт за родова еднаквост и не се презема никаква одговорност за употребата на информациите содржани во оваа публикација.

Развивањето и публикацијата на овој извештај беа поддржани во рамките на проектот на UN Жени „Промовирање на родово-одговорни политики и буџети: кон транспарентно, инклузивно и отчетно управување во Република Северна Македонија“, финансиски поддржан од Швајцарската агенција за развој и соработка и Шведската агенција за меѓународна соработка и развој - Сида.

Мислењата и ставовите изразени во оваа публикација се мислења и ставови на авторите и нужно не ги претставуваат мислењата и ставовите на UN Жени, Обединетите нации или на другите придружни организации. Наведените граници и имиња како и ознаките користени на мапите од овој извештај не претполагаат официјална потврда или прифаќање од страна на Обединетите нации.

Предговор

Почитувани,

Основните човекови слободи и права признати во меѓународното право и почитувањето на општо прифатените норми на меѓународното право се темелни вредности на уставниот поредок на Република Северна Македонија. Оттука се темели и концептот на еднакви можности за кој нашата државата се залага и го имплементира во домашното законодавство.

Остварувањето на еднаквите можности на жените и мажите овозможува нивно еднакво учество во сите области од јавниот и приватниот сектор, еднаков статус и третман во остварувањето на нивните права, како и еднакви придобивки од остварените резултати.

Во насока на остварување на еднаквите можности за жените и мажите, важен и неопходен елемент е располагањето со податоци. Податоците ја претставуваат положбата на мажите и жените во заедницата, затоа го создадовме Индексот на родова еднаквост заснован на убедувањето дека за нашиот колективен напредок, жените и мажите мора да имаат еднаков пристап до можности и услуги, кои се планирани и креирани во согласност со нивните специфични потреби. Индексот на родовата еднаквост за Република Северна Македонија е клучен индикатор за мерење на родовата еднаквост врз основа на кој во иднина ќе се развиваат мерки и политики за намалување на нееднаквоста во сите области на живеење.

Пред вас е првото издание на Индексот на родова еднаквост на Република Северна Македонија. Индексот на родова еднаквост е иницијално развиен со поддршка на Европскиот институт за родова еднаквост, во рамки на соработката преку Инструментот за претпристапна помош (ИПА) финансиран од Европската Унија, во согласност со методологијата на Европскиот институт за родова еднаквост за земјите членки на Европската Унија. Република Северна Македонија е втората земја надвор од Европската Унија која го пресметува Индексот на родова еднаквост, покрај Република Србија.

Развивањето на Индексот на родова еднаквост во Република Северна Македонија покажува јасна заложба за унапредување на родовата еднаквост во земјата и обезбедување на еднакви можности за жените и мажите во општеството.

Индексот на родова еднаквост е инструмент за мерење на родовата еднаквост на ниво на Европската Унија и ја мери родовата еднаквост во шест домени (работа, пари, знаење, време, моќ и здравје) и два придружни домени (интерсекциски нееднаквости и насилство).

Иницијативата за воведување на Индексот на родова еднаквост во Северна Македонија е започната од Министерството за труд и социјална политика преку Секторот за еднакви можности и Државниот завод за статистика, со голема поддршка од Европскиот институт за родова еднаквост во Вилнус, Литванија. Подготовката на извештајот за Индексот на родова еднаквост е поддржана од страна на канцеларијата на Телото на Обединетите Нации за родова еднаквост и зајакнување на жените (UN Жени) во Скопје, Северна Македонија. Воведувањето на Индексот за родова еднаквост е значајна заложба на надлежните институции во земјата за проширување на достапните мерни инструменти и алатки за следење на родовата еднаквост како основа за развивање соодветни политики и мерки за унапредување на родовата еднаквост во земјата.

Сумарната вредност на Индексот покажува дека во Република Северна Македонија сè уште постои значајна родова нееднаквост и земјата заостанува зад просекот на ЕУ во постигнувањата на полето на родовата еднаквост во речиси сите домени што ги опфаќа индексот.

Патот за постигнување родова еднаквост е комплексен и бара силна политичка волја, издвојување соодветни буџетски средства, ефективна координација на сите национални механизми за родова еднаквост на национално и локално ниво, како и ефективна имплементација на политиките на сите нивоа.

Стратешка цел на нашата земја е да стане дел од Европската Унија, а тоа подразбира прифаќање на фундаменталните вредности на Унијата, како што е родовата еднаквост. Ние се стремиме да овозможиме постигнување родова еднаквост во нашата земја, сузбивање на родовите стереотипи и елиминирање на родово-базираното насилство, а родовата еднаквост да стане неизоставен принцип во креирањето на политиките во земјата. Оттука, имаме голема чест и задоволство да го преставиме Индексот на родова еднаквост на Република Северна Македонија и да ги повикаме сите чинители во општеството да се вклучат во постигнување на визијата за родово рамноправно општество кое ќе овозможи подобра иднина за сите.

Мила Царовска

Министерка за труд и социјална политика
Влада на Република Северна Македонија

Септември, 2019

Содржина

Предговор	V
Листа на кратенки	VIII
1. Вовед	1
2. Концептуална и методолошка рамка	3
3. Индекс на родова еднаквост 2015	7
3.1. Индекс на родова еднаквост во Северна Македонија и ЕУ	8
3.2. Домен РАБОТА	11
3.2.1 Пресметковна рамка	11
3.2.2 Индекс на родова еднаквост и индикатори	11
3.3. Домен ПАРИ	14
3.3.1 Пресметковна рамка	14
3.3.2 Индекс на родова еднаквост и индикатори	14
3.4. Домен ЗНАЕЊЕ	17
3.4.1 Пресметковна рамка	17
3.4.2 Индекс на родова еднаквост и индикатори	17
3.5. Домен ВРЕМЕ	20
3.5.1 Пресметковна рамка	20
3.5.2 Индекс на родова еднаквост и индикатори	21
3.6. Домен МОЌ	23
3.6.1 Пресметковна рамка	23
3.6.2 Индекс на родова еднаквост и индикатори	23
3.7. Домен ЗДРАВЈЕ	26
3.7.1 Пресметковна рамка	26
3.7.2 Индекс на родова еднаквост и индикатори	26
4. Анекс 1	29
4.1. Пресметка на Индексот на родова еднаквост по домени и поддомени	29
5. Референци	44

Листа на кратенки

Кодови на земји

AT	Австрија
BE	Белгија
BG	Бугарија
CY	Кипар
CZ	Република Чешка
DE	Германија
DK	Данска
EE	Естонија
EL	Грција
ES	Шпанија
FI	Финска
FR	Франција
HR	Хрватска
HU	Унгарија
IE	Ирска
IT	ИТ Италија
LT	ЛТ Литванија
LU	ЛУ Луксембург
LV	ЛВ Латвија
MK	МК Северна Македонија
MT	МТ Малта
NL	NL Холандија
PL	PL Полска
PT	РТ Португалија
RO	РО Романија
SE	SE Шведска
SI	SI Словенија
SK	SK Словачка
UK	УК Обединето Кралство
EU-28	28 земји членки на ЕУ

ДЗС	Државен завод за статистика
ЕВРОСТАТ	Статистичка институција на ЕУ
ЕИРЕ (EIGE)	Европски институт за родова еднаквост
ЕУ	Европска Унија
ОЕЦД	Организација за економска соработка и развој
ФРА	Агенција за фундаментални права на Европската Унија
EQLS	Европско истражување за квалитетот на живеење на Еурофонд
EWCS	Европско истражување за условите на работење на Еурофонд
WMID	Жени и мажи на одлучувачки позиции

1. Вовед

Еднаквоста меѓу жените и мажите е фундаменталната вредност на Европската Унија (ЕУ), гарантирана во нејзините спогодби и во Повелбата за основните права во Европската Унија. Родовата еднаквост претставува неопходност за економскиот раст и општествениот напредок на земјите. ЕУ има суштествена улога во гарантирање на принципот на родовата еднаквост во политиките на земјите членки. Исклучителната важност на родовата еднаквост на ниво на ЕУ се препознава и во креирањето родово одговорни политики и посебни директиви, препораки и стратешки и законски рамки за политики кои посебно се однесуваат на унапредување на родовата еднаквост во Европската Унија и во државите членки. За да се измери степенот на родовата еднаквост во релевантните приоритетни домени на меѓународно или државно ниво, ширум светот се развиени различни алатки за следење на прогресот. Меѓутоа, ниту една од нив не е развиена конкретно за мерење на родовата еднаквост во политичката рамка на Европската Унија. Потребата за Индексот за родовата еднаквост првично била претставена од Европската комисија во Планот за еднаквост меѓу жените и мажите 2006 – 2010 и подоцна била вклучена во Акцискиот план за Стратегијата за еднаквост меѓу жените и мажите 2010 – 2015. Европскиот институт за родовата еднаквост ја презел задачата за креирање сложен, композитен индикатор што ја одразува мултидимензионалната, комплексна реалност на родовата еднаквост и којшто е специфично приспособен на политичката рамка на Европската Унија. Креирањето на Индексот на родовата еднаквост на ниво на ЕУ е една од главните задачи на првата Полугодишна програма за работа 2010 – 2012 на Европскиот институт за родовата еднаквост. Индексот за родовата еднаквост почнал да се пресметува во 2010 год. и бил промовиран во Брисел на 13 јуни 2013¹ год. По инцијалниот извештај промовиран во 2013 година следуваат извештаите објавени во 2015 и 2017 година, “Индекс на родовата еднаквост 2015: Мерење на родовата еднаквост во Европската Унија 2005 – 2012”², и “Индекс на родовата еднаквост 2017: Мерење на родовата еднаквост во Европската Унија 2005 – 2015”³.

Зошто е потребен Индекс за родовата еднаквост?

- За да обезбеди синтетичко мерило за родовата еднаквост што лесно се разбира и се изразува,
- За да обезбеди приспособен сложен индикатор за мерење на родовата еднаквост во Европската Унија и нејзините држави членки,
- За да обезбеди алатка за креаторите на политиките во процената колку една држава членка е далеку од постигнување родовата еднаквост,
- За да овозможи значајни споредби меѓу различните приоритетни домени на родовата еднаквост,
- За да се мери и споредува напредокот во областа на родовата еднаквост со тек на време.

Индексот за родовата еднаквост претставува уникатна алатка за мерење што ја синтетизира сложеноста на родовата еднаквост како мултидимензионален концепт во мерна алатка која е лесна за употреба и лесно се толкува. Овој индекс е формиран со комбинирање на родовите индикатори според концептуална рамка во единствено композитно мерило. Се состои од шест суштествени домени (работа, пари, знаење, време, моќ и здравје) и два придружни (сателитски) домени (интерсекциски нееднаквости и насилство). Индексот за родовата еднаквост мери колку далеку (или блиску) се ЕУ-28 и државите членки од постигнување целосна родовата еднаквост. Обезбедува резултати и на ниво на државите членки и на ниво на ЕУ-28. Индексот за родовата еднаквост обезбедува и резултати за секој домен и поддомен. Ги мери и родовите разлики коишто се приспособени на степените на успешност, со утврдување дека родовите разлики не може да се сметаат позитивни кога укажуваат на негативна ситуација и за жените и за мажите. Индексот за родовата еднаквост назначува поени за државите членки, од 1, што значи целосна нееднаквост, до 100, што значи целосна родовата еднаквост.

¹ European Institute for Gender Equality, 2013. Gender Equality Index Report, available at <https://eige.europa.eu/gender-equality-index/publications>

² European Institute for Gender Equality, 2015. Gender Equality Index 2015: Measuring gender equality in the European Union 2005 – 2012, available at <https://eige.europa.eu/publications/gender-equality-index-2015-measuring-gender-equality-european-union-2005-2012-report>

³ European Institute for Gender Equality, 2017. Gender Equality Index 2017: Measuring gender equality in the European Union 2005 – 2015, available at <https://eige.europa.eu/publications/gender-equality-index-2017-measuring-gender-equality-european-union-2005-2015-report>

Единствени карактеристики и корист од Индексот за родова еднаквост

Индексот за родова еднаквост:

- Применува родов пристап наместо пристап за еманципирање на жените;
- Се потпира на посеопфатна рамка за родова еднаквост;
- Ги нагласува разликите во достапноста на податоците преку идентификување на потенцијалните родови индикатори и наложува усогласени, споредливи и веродостојни податоци коишто се и полово дезагрегирани и достапни за сите држави членки;
- Може да се користи за поддршка на политиките на родовата еднаквост, обезбедувајќи споредливост во одреден период и во ЕУ-28.

2. Концептуална и методолошка рамка

Индексот за родова еднаквост се добива со собирање поединечни индикатори врз основа на моделот на мултидимензионалниот концепт којшто се мери. Со други зборови, тоа е статистичка комбинација на група индикатори чија цел е да обезбеди едноставен преглед на сложената реалност. Креирањето сложени индикатори опфаќа неколку стадиуми, каде што треба да се направат неколку избори. Од суштествена важност е да се работи со стабилна и транспарентна методологија заснована на цврсти статистички принципи за да се зголеми вредноста на исходот. Методологијата што се користи за пресметување на Индексот на родова еднаквост се заснова на широко распространета и меѓународно прифатена процедура, развиена од ОЕЦД и Европската комисија (Центар за заедничко истражување) во 2008⁴ год., која ги утврдува следните десет фази:

1. Развој на теоретска рамка која што го дефинира и структурира она што се мери и ја обезбедува основата за избор и комбинирање на варијаблите во значаен индекс.
2. Избирање променливи според аналитичката издржаност, мерливоста, покриеноста на земјата, споредливоста на целата територија и релевантноста на индикаторите.
3. Внесување на податоците што недостигаат со цел да се добие целосна база на податоци за сите држави.
4. Спроведување мултиваријатна анализа за проучување на севкупната структура на базата податоци, процена на нејзината соодветност и насочување на подоцнежните методолошки избори.
5. Нормализирање на податоците, доколку е потребно, за да се обезбеди споредливост на променливите.
6. Пондерирање и агрегирање на индикаторите и според основниот модел и според резултатите од мултиваријатната анализа.

7. Спроведување анализа на несигурност и сензитивност за да се процени отпорноста на отстапувања на индексот во однос на сите можни извори на несигурност во неговиот развој (избор на методи на импутирање, шеми на нормализирање, системи на пондерирање или методи на агрегирање).
8. Навраќање на податоците за да се анализира кои домени и поддомени ги водат резултатите од индексот.
9. Идентификување на можната поврзаност со други променливи и најчесто користени индикатори.
10. Презентирање и ширење на резултатите од индексот на јасен и прецизен начин.

Овие десет водечки принципи овозможуваат Индексот на родова еднаквост да се потпира на отпорни и транспарентни методолошки избори, во доследност со издржаноста на силна теоретска рамка. Оваа методологија може да се реплицира на државно и на регионално ниво од страна на државните статистички институции.

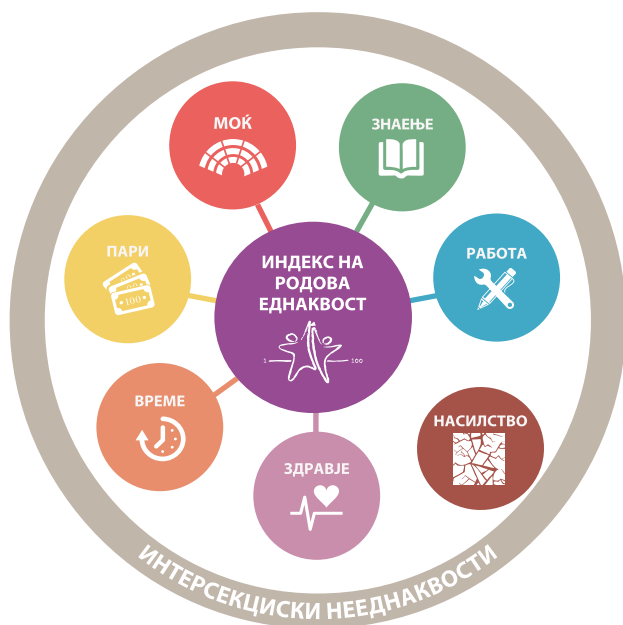
Домени на Индексот за родова еднаквост

Како што беше споменато, Индексот за родова еднаквост се состои од шест домени (работа, пари, знаење, време, моќ и здравје) и два придружни (сателитски) домени (вкрстени/интерсекциски нееднаквости и насилство) кои не влегуваат во пресметката на индексот.

⁴ ОЕЦД, Европска комисија, Центар за здружено истражување, Прирачник за креирање сложени индикатори: Методологија и упатство за корисници, од Нардо Салсана, Салтели и Тарантола (ЕЦ/ЈРЦ), Хофман и Џовани (ОЕЦД). Код на издавање на ОЕЦД: 302008251E1. <https://www.oecd.org/std/42495745.pdf>

Слика 2.1. Домени и сателитски домени на Индексот на родова еднаквост

1. Работа

(поддомени учество, сегрегација/поделба и квалитет на работата).

Доменот Работата е поврзан со положбата на жените и мажите на европскиот пазар на трудот. Ги мери родовите разлики во однос на учеството на пазарот на трудот, времетраењето на работниот век, моделите на сегрегација по сектори и квалитетот на работата како што се флексибилноста на работното време и перспективноста во кариерата. .

2. Пари

(поддомени финансиски ресурси и економска состојба).

Доменот Пари ги испитува нееднаквостите во финансиските ресурси и економската состојба на жените и мажите. Ги мери разликите во заработката и приходот, но и изложеноста на ризик од сиромаштија, како и (не)еднаквоста во дистрибуцијата на приходите. Ова е важен домен со оглед на тоа што жените се генерално економски и финансиски многу повеќе обесправени споредено со мажите и со тоа повеќе изложени на поголем ризик од социјална исклученост.

3. Знаење

(поддомени завршено образование и сегрегација, доживотно учење).

Доменот Знаење мери родови нееднаквости во завршеното високо образование, во учеството во образование и обуки во текот на животниот век (доживотно учење), и во сегрегацијата во образованието.⁵ Поддоменот Завршено образование и учество се мери преку индикаторите за процентот на дипломирани жени и мажи во високо (терцијарно) образование, како и учеството на жени и мажи во формално и неформално образование и обуки во текот на животниот век (доживотно учење). Вториот поддомен ја мери родовата сегрегација во високото (терцијарно) образование преку процентот на жени и мажи во вкупниот број на студенти во областите образование, здравство, социјална работа, хуманистички науки и уметности.⁶

4. Време

(поддомени активности за грижа, општествени активности).

Доменот Време е област што е исклучително важна за родовата еднаквост бидејќи поделбата на времето кое жените и мажите го поминуваат на активности поврзани со грижа и активности поврзани со платена работа влијае значајно на речиси сите други домени на индексот. Овој домен се фокусира на балансот меѓу економските активности (платена работа), активностите за грижа (грижа за децата и извршување домашни обврски), и другите општествени активности (како спортски, културни, забавни активности, но и волонтирање и добротворни активности). Го мери времето коешто е поминато во неплатени активности, односно родовите разлики во времето коешто жените и мажите го поминуваат во грижа за децата и домашни активности, но и во другите аспекти од животот, како што се културните, слободните и добротворните активности. Во светски рамки жени сè уште поминуваат многу повеќе време на активности поврзани со грижа за децата и домашни активности споредено со мажите, што негативно влијае на нивната економска положба и ризик од сиромаштија, но и на нивните можности за искористување на времето за општествени активности.

⁵ European Institute for Gender Equality, 2017. Gender Equality Index 2017: Measuring gender equality in the European Union 2005 – 2015, available at <https://eige.europa.eu/publications/gender-equality-index-2017-measuring-gender-equality-european-union-2005-2015-report>

⁶ Ibid

5. Моќ

(поддомени политичка моќ, економска моќ, општествена моќ).

Доменот Моќ ги испитува разликите кај жените и мажите во нивното учество и застапеност на позиции на моќ во политичката, економската и општествената сфера. Малото учество и пристап до позиции на моќ на жените споредено со мажите, односно нерамномерноста во дистрибуцијата на моќ во политичката, економската и општествената сфера, има сериозни негативни последици за родовата еднаквост на национално и глобално ниво и влијае негативно на сите други домени.

6. Здравје

(поддомени статус, однесување/навики и пристап).

Доменот Здравје се фокусира на разликите меѓу жените и мажите во однос на здравствената состојба, здравствените навики и пристапот до здравствените услуги. Ги мери родовите разлики во однос на личната перцепција на здравјето, очекуваниот животен век и години на живот во добро здравје, навиките поврзани со пушење и консумирање алкохол, како и разликите во задоволувањето на здравствените и стоматолошките потреби.

7. Интерсекциски нееднаквости

Вкрстени/ интерсекциски нееднаквости е првиот од двата придружни (сателитски) домени. Концептуалниот пристап кај овој домен е заснован на интерсекционалноста и подразбира дека жените и мажите не може да се сметаат за хомогени групи, па оттаму е значајно да се анализираат другите карактеристики на жените и мажите кои можат да влијаат на нивните животни искуства и родовата еднаквост, како што се државјанство, етничката припадност, образование, попреченоста, религијата, економскиот и социјалниот статус, сексуалната ориентација, тип на семејство, брачен статус и др. Овој домен ја мери родовата нееднаквост помеѓу специфичните групи на жени и мажи, особено оние групи кои можат да бидат повеќе или помалку ранливи и/или маргинализирани. Пристапот подразбира недискриминација на база на раса, род, социјален статус, сексуална ориентација, етничка припадност, религија или државјанство. Вредностите на овој домен не се земаат предвид при пресметувањето на конечната вредност на индексот. Во 2019 година, Европскиот институт за родова еднаквост

објави нов извештај⁷ за интерсекциски нееднаквости, обезбедувајќи нови наоди за Индексот на родова еднаквост 2017 за интерсекционалноста и секој од домениите, нагласувајќи ја повторно потребата од подобро ниво на собирање на податоци, истражувања и креирање на политики во ЕУ кои го земаат предвид интерсекцискиот пристап.⁸ Пресметките за овој домен во Северна Македонија недостасуваат и една од главните причини е недостиг на податоци за идентификување на различни ранливи групи.

8. Насилство

Насилството е вториот придружен (сателитски) домен. Концептуално го зема предвид родово-базираното насилство врз жените и влијанието на ставовите, нормите и стереотипите. Имено, овој домен се фокусира на женската перспектива во поглед на насилството, со оглед на фактот што жените се тие коишто во најголема мера се жртви на насилство кое најчесто е извршено од мажите. Концептуалниот пристап го препознава насилството како резултат на односите на моќ, односно израз на моќ поврзана со доминацијата најчесто врз жените. Овој домен ги мери распространетоста, степенот на сериозност и пријавувањето на насилството. Доменот концептуално се разликува од другите домени со тоа што не ги мери родовите разлики туку нивоата на насилство само кај жените. Оттука, крајната цел не е намалување на јазови, туку искоренување на насилството. Како придружен домен, не се вклучува во вредноста на Индексот на родова еднаквост.

Европскиот институт за родова еднаквост има развиено методологија за Индекс за родово-базирано насилство⁹ на основа на методологијата на анкетата за насилство врз жени на Агенцијата за фундаментални права на Европската Унија (ФРА), издадена во 2014 година.¹⁰

Во овој извештај делот за доменот Насилство останува празен поради недостиг на податоци на национално ниво за периодот до 2015 година. Насилството врз жените е алармантна состојба која, за жал, во континуитет се запоставува како општествен проблем, а немањето систем за следење на состојбите е само потврда за мар-

⁷ European Institute for Gender Equality, 2019. Intersecting inequalities: Gender Equality Index, 2019, available at <https://eige.europa.eu/publications/intersecting-inequalities-gender-equality-index>

⁸ Ibid

⁹ European Institute for Gender Equality, 2017. Gender Equality Index 2017: MeasureМажитs framework of violence against Жени, available at <https://eige.europa.eu/publications/gender-equality-index-2017-measureМажит-framework-of-violence-against-Жени>

¹⁰ European Union Agency for Fundamental Rights, 2014. Violence against Жени: an EU-wide survey — Main results, Publications Office of the European Union, Luxembourg, available at: http://fra.europa.eu/sites/default/files/fra-2014-vaw-survey-main-results-apr14_en.pdf

гинализирањето на овој исклучително важен аспект кој влијае на родовата нееднаквост во сите домени. Домениот Насилство претставува критична област за родовата еднаквост и како таков, овој празен домен треба да се протолкува како итен, алармантен повик за потребата од најитно воспоставување систем, методологија и инфраструктура за собирање и обработка на податоците поврзани со родово-базираното насилство врз жените во земјата.

Во табелата 1.1 е преставена концептуалната рамка на Индексот на родова еднаквост, резултат на методолошките ревидирања извршени од страна на Европскиот институт за родова еднаквост во 2017 година.

Табела 1.1. Домени и поддомени на Индекс на родова еднаквост

Домени	Поддомени
Работа	Учество; Сегрегација и квалитет на работата
Пари	Финансиски ресурси; Економска состојба
Знаење	Завршено образование и учество; Сегрегација
Време	Активности за грижа; Општествени активности
Моќ	Политичка моќ; Економска моќ, Општествена моќ;
Здравје	Статус; Навики/Однесување и Пристап
Интерсекциски нееднаквости	Анализирано по: Тип на семејство, Возраст, Државјанство, Попреченост, Образование,
Насилство	Респространетост, Степен на сериозност, Пријавување насилство

Извор: EIGE, 2013., 2017 (a), 2017 (b), 2017 (c), 2019..

3. Индекс на родова еднаквост 2015

Индексот на родова еднаквост за Република Северна Македонија се пресметува врз основа на методологијата на Европскиот институт за родова еднаквост и дава приказ на состојбите во 2015 година. Ова е прва публикација на Индексот на родова еднаквост за Република Северна Македонија со што земјата се приклучува кон земјите членки на ЕУ кои ги изготвуваат извештаите за националните индекси на родова еднаквост почнувајќи од 2013 година (со пресметки за 2005, 2010, 2012 и 2015 година). Северна Македонија е втората земја, по Репу-

блика Србија, која како земја кандидатка за ЕУ го изготви Индексот за родова еднаквост со што овозможува пресметување и претставување на споредливи податоци во областа на родовата еднаквост со земјите членки на ЕУ.

Во продолжение е преставена рамката за мерење (табела 3.1.) на Индексот на родова еднаквост во Северна Македонија која ги претставува домените, поддомените, концептите што се мерат, индикаторите и изворите на податоци што се користат во пресметките за 2015 година.

Табела 3.1. Пресметковна рамка во Република Северна Македонија

Домен	Рамка за мерење/ Поддомени	Концепти што се мерат	Индикатори	Извор	Година
РАБОТА	Учество	Еквивалент на полното работно време, стапка на вработеност	Еквивалент на полното работно време, стапка на вработеност (население 15+)	ДЗС: Анкета за работна сила	2015
		Времетраење на работниот век	Времетраење на работниот век (години)	Евростат, ДЗС: Морталитетни табелици и Анкета за работна сила	2015
	Сегрегација и квалитет на работа	Секторска сегрегација	Вработени во образование, здравство и социјала, % од вкупно вработени (15+)	ДЗС: Анкета за работна сила	2015
		Флексибилност	Можност да се земе еден или два часа слободни во текот на работното време заради лични или фамилијарни потреби (% , вработени 15+)	Европско истражување за условите за работа (EWCS)	2015
		Перспективност	Индекс на кариерна перспективност (0 до 100 поени)	Европско истражување за условите за работа (EWCS)	2015
ПАРИ	Финансиски ресурси	Заработувачка	Просечна месечна заработувачка според Стандардот на куповната моќ во секторите од Б до О, без Љ (сите возрастни групи, вработени во деловни субјекти со 10+ вработени)	Евростат ДЗС: Анкета за приходи и услови за живеење (SILC)	2015
		Приход	Просечен еквивалентен нето-приход (Стандард на куповната моќ, население 16+)	Евростат, ДЗС: Анкета за приходи и услови за живеење (SILC)	2015
	Економска состојба	Сиромаштија	Не се изложени на ризик од сиромаштија, ≥60% од медијалниот приход (% , население 16+)	Евростат, ДЗС: Анкета за приходи и услови за живеење (SILC)	2015
		Дистрибуција на приходите	S20/ S80 квинтилен сооднос на приходите (% , население 16+)		
ЗНАЕЊЕ	Завршено образование и сегрегација	Терцијарно образование	Дипломирани студенти на високо (терцијарно) образование (% , население 15+)	ДЗС: Анкета за работна сила	2015
		Доживотно учење	Лица кои учествуваат во формално или неформално образование и обука (% , население 15+)	ДЗС Анкета за работна сила	2015
	Сегрегација	Сегрегација	Студенти во високото (терцијарно) образование во областа на образование, здравство и социјална работа, хуманистички науки и уметности (студенти во високото образование) (% , 15+ популација)	ДЗС Анкета за работна сила	2015
ВРЕМЕ	Активности за грижа	Грижа за деца	Лица кои имаат време за грижа и образование на своите деца или внуци, секој ден (% , население 18+)	Европско истражување за квалитет на живеење EQLS	2015
		Домашни активности	Лица кои имаат време за готвење и домашни работи, секој ден (% , население 18+)		2016
	Општествени активности	Спорт, култура и забавни активности	Вработени кои имаат време за спортување, културни или забавни активности надвор од својот дом, дневно или неколкупати неделно (% , вработени 15+)	Европско истражување за условите за работа (EWCS)	2015
		Волонтирање и добротворни активности	Вработени кои имаат време за доброволна или добротворна активност, барем еднаш месечно (% , вработени 15+)		2015

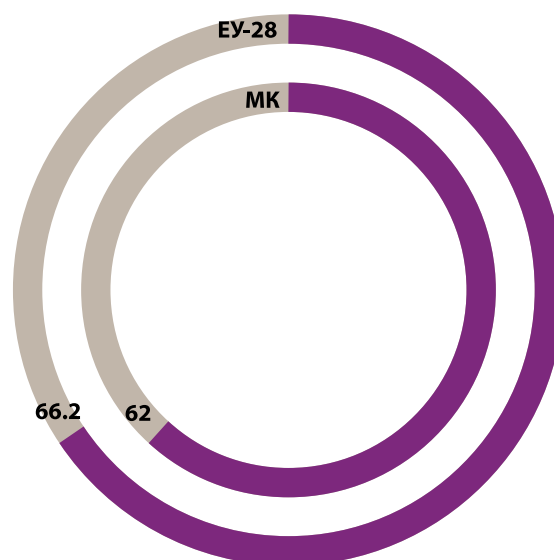
Домен	Рамка за мерење/ Поддомени	Концепти што се мерат	Индикатори	Извор	Година
МОК	Политичка	Застапеност на министерски позиции	Учество на министри (%)	EIGE, WMID	2015
		Застапеност во парламент	Учество на членови во Парламентот (%)		
		Застапеност во локалната власт	Учество на членови во политиката на локално ниво (%)		
	Економска	Членови на управни тела	Учество на членови во управни одбори, надзорни одбори или одбори на директори во највисоко котирани компании (%)	EIGE, WMID	2015
		Членови на Централна банка	Учество на членови во Централната банка (%)	EIGE, WMID	2015
	Општествена	Истражување	Учество на членови на управни органи на организации/институции за финансирање на истражувања (%)	EIGE, WMID	2016
		Медиуми	Учество на членови на управни органи на национални радиодифузни организации (%)	EIGE, WMID	2015 2016 2017
Спорт		Учество на членови на управни органи на национални олимписки спортски организации (%)	Државен завод за статистика	2015	
ЗДРАВЈЕ	Статус	Лични согледувања за здравствената состојба	Лично согледување за општата здравствена состојба, добра или многу добра (% , население)	ДЗС: Анкета за приходи и услови за живеење	2015
		Очекувано траење на животот/Животен век	Очекувано траење на животот во апсолутна вредност при раѓање (години)	ДЗС: Демографија	2015
		Години на здрав живот	Години на здрав живот во апсолутна вредност при раѓање (години)	ДЗС: Анкета за приходи и услови за живеење, Морталитетни табlici	2014
	Однесување/ Навики	Пушење и консумирање алкохол	Процент на лица кои не пушат и не се инволвирани во прекумерно консумирање алкохол (% , население 16+)	ДЗС симулација	2015
		Физичка активност и исхрана	Процент на лица кои се физички активни барем 150 мин. неделно и консумираат најмалку 5 порции на ден овошје и зеленчук (% , население 16+)	ДЗС симулација	2015
	Пристап	Незадоволени потреби за медицински преглед	Лица без незадоволена потреба за медицински преглед или лекување (% , население 16+)	Еуростат, ДЗС, Анкета за приходи и услови за живеење	2015
Незадоволена потреба за стоматолошки преглед/ лекување		Лица без незадоволена потреба за стоматолошки преглед или лекување (% , население 16+)			

3.1. Индексот на родова еднаквост во Северна Македонија и ЕУ

Индексот на родова еднаквост во Северна Македонија за 2015 година изнесува 62 од можен максимален резултат 100. Споредено со просечната вредност на Индексот на родова еднаквост на земјите членки на ЕУ (ЕУ-28), Северна Македонија заостанува со 4.2 поени и се вбројува меѓу земјите членки на ЕУ кои се под просекот на Европската Унија (слика 3.1.1). Според овој сумарен резултат на Индексот на родова еднаквост Северна Македонија е рангирана на 15. позиција споредено со земјите членки на ЕУ.

Сумарната вредност на Индексот укажува дека во Република Северна Македонија сè уште постои значајна родова нееднаквост и земјата заостанува зад просекот на ЕУ во постигнувањата на полето на родовата еднаквост во речиси сите домени што ги опфаќа индексот.

Слика 3.1.1. Индекс на родова еднаквост во Северна Македонија и ЕУ-28, 2015

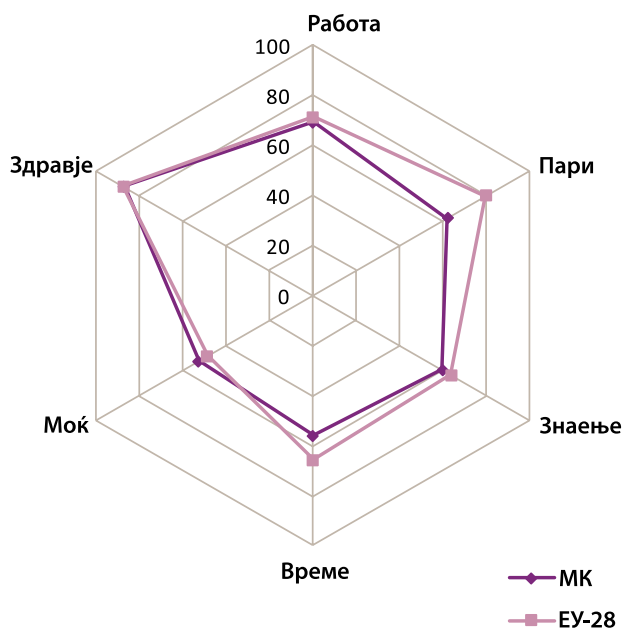

Доколку се анализираат поединечните резултати кај секој од шесте домени на родова еднаквост, најголемото заостанување на Северна Македонија споредено со просекот на ЕУ (ЕУ-28) се евидентира во доменот Пари и доменот Време (слика 3.1.2.). Најмалата разлика во родовата еднаквост се евидентира во доменот Здравје, додека единствен домен каде Северна Македонија има подобар резултат од просекот на ЕУ (ЕУ-28) е доменот Моќ. Овој домен детално е анализиран во посебен дел од извештајот, но она што е значајно да се напомене тука е дека подобриот резултат во доменот Моќ се должи пред сè на релативно повисоката репрезентативност на жени во управните тела на националните радиодифузни институции и управните тела на институции за поддршка на истражувања. Делумно, повисокиот резултат во доменот Моќ се должи и на повисоката репрезентативност на жени во Парламентот, што, пак, е резултат на законски утврдените квоти за избор на пратеници од помалку застапениот пол во Собранието.

Доколку се споредува сумарниот резултат на Индексот на родова еднаквост на Северна Македонија со другите земји членки на ЕУ, може да се констатира дека земјата е подобро рангирана од половина земји членки на ЕУ кои се претежно дел од Балканот (пр. Грција, Бугарија, Романија, Хрватска), Јужна Европа (пр. Португалија) или, пак, од поранешниот советски блок (пр. Чешка, Словачка, Полска) (слика 3.1.3.).

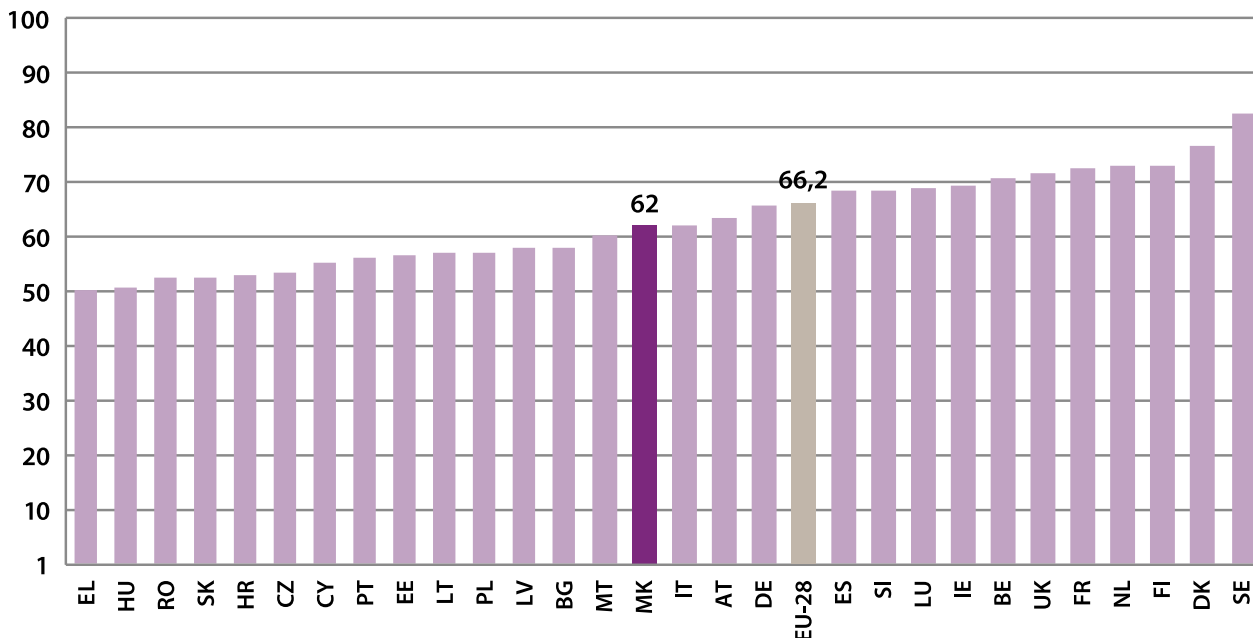
Сепак, Северна Македонија се движи во рангот на земји членки кои се под просекот на ЕУ (ЕУ-28) во остварувањата во поглед на родовата еднаквост и значаен напредок е потребен во секој од различните домени за земјата да оствари доближување и надминување на европскиот просек и остварување родовата еднаквост во земјата

Слика 3.1.2. Индекс на родова еднаквост по домени, Северна Македонија и ЕУ-28, 2015

Слика 3.1.3. Индекс на родова еднаквост, Северна Македонија и ЕУ земји членки, 2015

Посветеноста кон креирање институционални механизми, инфраструктура, политики и законска рамка за унапредување на родовата еднаквост во Северна Македонија во период кој надминува повеќе од една декада придонесува кон одреден напредок кој може да се согледа преку Индексот на родова еднаквост на Северна Македонија и нејзиното компаративно рангирање споредено со другите земји членки на ЕУ.

Јазот што преостанува до постигнување потполна родова еднаквост во сите домени кои го сочинуваат Индексот на родова еднаквост останува голем предизвик за Северна Македонија, како што е предизвик и за земји-

те членки на Европската Унија. Северна Македонија ја делат 38 поени до постигнување на посакуваниот резултат од 100, додека просекот на ЕУ заостанува со 33.8 поени. Како што покажуваат искуствата на ЕУ-земјите со највисоко ниво на родова еднаквост, напредокот на полето на родова еднаквост зависи од силната политичка посветеност за издигнување на родовата еднаквост на политички приоритет во земјата, издвојување на буџетска финансиска поддршка потребна за реализација на политиките и целите за родова еднаквост, како и високо ниво на ефикасна институционална координација за постигнување на оваа цел.

Сумирани заклучоци

- Во Република Северна Македонија сè уште постои значајна родова нееднаквост и земјата заостанува зад просекот на ЕУ во постигнувањата на полето на родовата еднаквост во речиси сите домени што ги опфаќа индексот;
- Според сумарниот резултат на Индексот на родова еднаквост, Северна Македонија е рангирана на 15. позиција споредено со земјите членки на ЕУ;
- Споредено со просекот на ЕУ, земјата заостанува во сите домени освен во доменот Моќ. Најголемиот јаз во поглед на просекот на ЕУ е во домените Пари и Време;
- Постигнувањето на родова еднаквост во Северна Македонија е предизвик кој во значајна мера зависи од политичкото приоритизирање на родовата еднаквост, издвојувањето на соодветни буџетски финансиски средства за постигнување на оваа цел, како и ефективна и посветена институционална координација.

3.2. Домен РАБОТА

Доменот Работа го мери степенот до кој жените и мажите можат да имаат придобивки од еднаквиот пристап до вработување и соодветни услови за работа. Пристапот до вработување и квалитетот на работните услови, како и родовата дискриминација и сегрегација (хоризонтална и вертикална) се едни од клучните фактори од кои зависи еднаквиот пристап до економски ресурси и намалување и елиминација на родово специфичните форми на сиромаштија (EIGE, 2013).

Доменот Работа ги мери родовите разлики во областите поврзани со пазарот на трудот преку два поддомени, Учество и Сегрегација и квалитет на работа. Поддоменот Учество ги мери разликите меѓу жените и мажите во однос на вработеноста и времетраењето на работниот век. Вториот поддомен претставува агрегиран сублимат на двата концептуални поддомени - секторска сегрегација (хоризонтална) и квалитет на работата.

3.2.1 Пресметковна рамка

Доменот Работа се пресметува преку два сета индикатори поврзани со поддомените Учество и Сегрегација и квалитет на работа (табела 3.2.1.). Поддоменот Учество се мери преку индикаторот стапка на вработеност (население на возраст 15+) еквивалент на полно работно време и индикаторот за времетраење на работен век. Поддоменот Сегрегација и квалитет на работа, пак, се мери преку индикаторите: процент на вработени жени и мажи во секторите образование, здравство и социјална работа (сектори каде традиционално има поголема концентрација на жени); процент на вработени жени и мажи со флексибилност на работно време (индикатор кој укажува на можноста за балансирање на работните обврски и приватниот живот); и индекс на кариерна перспективност (индекс кој го мери квалитетот на работата преку комбинирање на индикаторите за статусот на вработување (самовработен или вработен), тип на договор за работа, перцепција на работникот за перспективите за напредување во работата, и перцепција за веројатноста за губење на работата)¹¹.

Табела 3.2.1. Индикатори за доменот РАБОТА во Северна Македонија, 2015

Домен	Рамка за мерење/ Поддомени	Концепти што се мерат	Индикатори	Извор
РАБОТА	Учество	Еквивалент на полното работно време, стапка на вработеност	Еквивалент на полното работно време, стапка на вработеност (население 15+)	ДЗС Анкета за работна сила,
		Времетраење на работниот век	Времетраење на работниот век (години)	Евростат ДЗС Морталитетни табелици и Анкета за работна сила
	Сегрегација и квалитет на работа	Секторска сегрегација	Вработени во образование, здравство и социјала, % од вкупно вработени (15-64)	ДЗС, Анкета за работна сила
		Квалитет на работата	Вработени со флексибилност на работното време (% вработени 15+)	Европско истражување за условите за работа (EWCS)
			Работење со кратки рокови (% вработени 15+)	Европско истражување за условите за работа (EWCS)

3.2.2 Резултати и индикатори во домен Работа

Вкупниот резултат на доменот Работа е под просекот на ЕУ и заостанува за 2.1 поен (слика 3.2.1). Малата разлика во вкупниот резултат за доменот Работа во Северна Македонија споредено со просекот на ЕУ се должи на повисокиот резултат на поддоменот Сегрегација и квалитет на работа, и тоа пред сè на индикаторите кои ја мерат флексибилноста на работното време и перспективноста во кариерата. Имено, повисоките вредности на овие два индикатори (односно помалите родови разлики) ја

неутрализираат високата вредност на индикаторот кој ја мери хоризонталната сегрегација и укажува на висока концентрација на вработеност на жени наспроти мажи во секторите образование, здравство и социјална работа (познати како сектори кои се идентификуваат со „грижа“

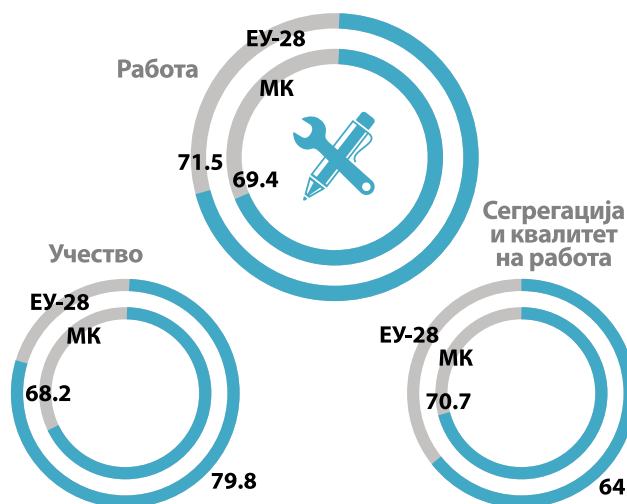
¹¹ European Institute for Gender Equality, 2017. Gender Equality Index 2017: Measuring the framework of violence against Women, available at <https://eige.europa.eu/publications/gender-equality-index-2017-measuring-the-framework-of-violence-against-women>

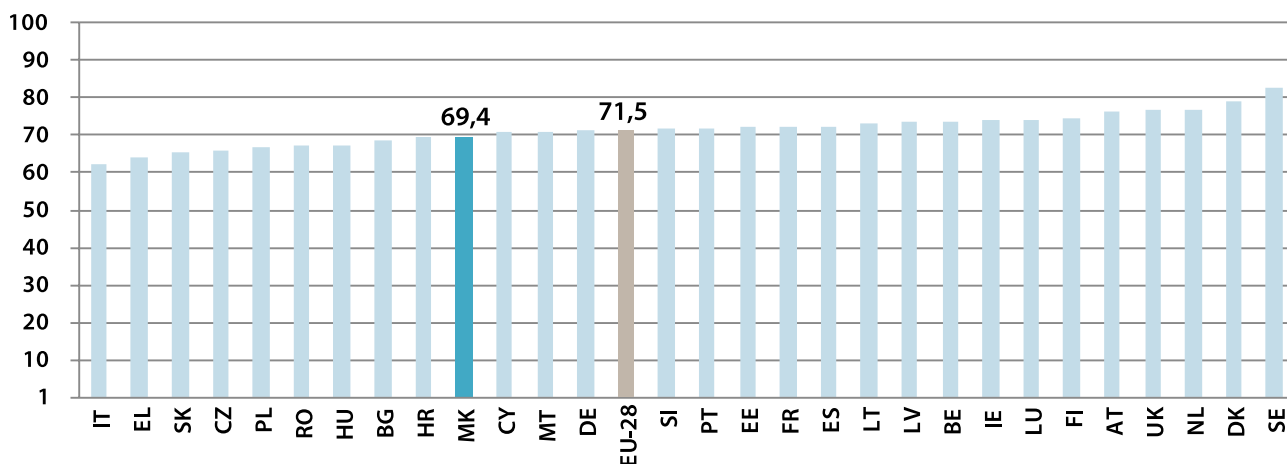
и во кои традиционално се вработени повеќе жени). За разлика од значителните родови разлики кај сегрегацијата, индикаторите кои ги мерат флексибилноста и перспективноста во кариерата укажуваат на помали родови разлики во можноста на жените и мажите за балансирање на работните обврски и приватниот живот.

Во однос на поддоменот Учество, Северна Македонија значајно заостанува во поглед на просекот на ЕУ и разликата во резултатот е 11.6 поени (слика 3.2.1). Оваа разлика се должи на големите родови разлики во однос на стапката на вработеност (еквивалент на полно работно време) каде жените имаат многу помало учество од мажите, како и на родовите разлики во однос на времетраењето на работниот век каде жените во просек имаат речиси 12 години пократок работен век од мажите во Северна Македонија (табела 3.2.2).

Слика 3.2.1. Резултати во доменот и поддомените РАБОТА, Северна Македонија и ЕУ-28, 2015

Слика 3.2.2. Резултати во домен РАБОТА, Северна Македонија и ЕУ земји членки, 2015

Вредностите на индикаторите кои го сочинуваат доменот Работа покажуваат дека жените во Северна Македонија во просек се многу поретко вработени со полно работно време споредено со мажите (табела 3.2.2). Исто така, индикаторите поажуваат дека времетраењето на работниот век на жените во земјата е во просек пократко за 12 години од работниот век на мажите, што претставува второто најниско ниво на просечен работен век на жените споредено со сите земји членки на ЕУ (исклучок е Малта, каде разликата е 13 години).

Дополнително, вработените жени во Северна Македонија во просек имаат помала флексибилност во работ-

ното време споредено со мажите, а со тоа и помалку можности за балансирање на работата и приватниот живот (табела 3.2.2). Овој аспект е значаен и влијае дополнително негативно на учеството на жените на пазарот на труд, особено во средина како Северна Македонија каде постои изразена нерамномерна распределба на домашните обврски и грижата за децата во семејствата која во најголема мера ја вршат жените (овој аспект подетално се анализира во домен Време). Во овој контекст значајно е да се напомене дека поголемата флексибилност во работните часови може да рефлектира и несигурни облици на вработување и лимитирани работнички права.

Табела 3.2.2.Вредност на индикатори во домен РАБОТА, 2015

Поддомени	Индикатори	Извор	Жени	Мажи	Вкупно
Учество	Еквивалент на полното работно време, стапка на вработеност (население 15+)	ДЗС: Анкета за работна сила	32.5	49.0	40.8
	Времетраење на работниот век (години)	Евростат -: Морталитетни таблици и Анкета за работна сила	25.1	36.9	31.2
Сегрегација и квалитет на работа	Вработени во образование, здравство и социјала, % од вкупно вработени (15-64)	ДЗС: Анкета за работна сила	18.8	5.9	11.0
	Вработени со флексибилност на работното време (% вработени 15+)	Европско истражување за условите за работа (EWCS)	41.1	44.2	42.9
	Работење со кратки рокови (% вработени 15+)	Европско истражување за условите за работа (EWCS)	65.9	64.5	65.1

Вредностите во доменот Работа покажуваат дека останува голем простор за подобрување на родовите нееднаквости на пазарот на труд во земјата. Особено значајни подобрувања се потребни во поглед на учеството на жените на пазарот на труд, времетраењето на работниот

век на жените, како и сегрегацијата, односно високата концентрација на вработеност на жени наспроти мажи во секторите образование, здравство и социјала (познати како сектори кои се идентификуваат со „грижа“ и во кои традиционално се вработени повеќе жени).

Сумарни заклучоци

- Доменот Работа покажува значајни родови разлики кои се присутни и во двата поддомени, Учество и Сегрегација и квалитет на работа. Вкупниот резултат на доменот Работа е под просекот на ЕУ и заостанува за 2.1 поен;
- Споредбено со другите земји членки во ЕУ, Северна Македонија е во групата земји со десетте најниски резултати во доменот Работа;
- Жените во Северна Македонија во просек се многу поретко вработени со полно работно време споредено со мажите;
- Времетраењето на работниот век на жените во земјата е во просек пократко за 12 години од работниот век на мажите, што претставува второто најниско ниво на просечен работен век на жените споредено со сите земји членки на ЕУ;
- Вработените жени во земјата во просек имаат помала флексибилност во работното време споредено со мажите, а со тоа и помалку можности за балансирање на работата и приватниот живот;
- Постои значајна секторска сегрегација во Северна Македонија, односно висока концентрација на вработеност на жени наспроти мажи во секторите образование, здравство и социјална работа, познати како сектори кои се идентификуваат со „грижа“ и во кои традиционално се вработени повеќе жени;
- Заложбите за подобрување на родовата еднаквост во доменот Работа треба да вклучуваат политики и мерки кои не само што ќе влијаат на подобрување на учеството на жените на пазарот на труд, туку и ќе влијаат на намалување на сегрегацијата и ќе го подобрат квалитетот на работа за жените со што ќе се овозможи подобра услогласеност на работните обврски и приватниот живот.

3.3. Домен ПАРИ

Доменот Пари вклучува индикатори што ги мерат родовите разлики (јазовите) во економската состојба и пристапот до финансиски ресурси за жените и мажите (EIGE, 2013). Овој домен е исклучително значаен бидејќи овозможува преглед и споредба на економскиот статус и пристапот до финансиски средства за жените и мажите и упатува на родовата нееднаквост во овој домен која понатаму води до економска нееднаквост и феминизација на сиромаштијата (EIGE, 2013).

3.3.1 Пресметковна рамка

Доменот ПАРИ се состои од два поддомени кои кореспондираат со концептуалната рамка за мерење, првиот поддомен е Финансиски ресурси, а вториот е Економска состојба (табела 3.3.1.). Поддоменот Финансиски ресурси ги мери родовите јазови преку индикаторите кои ја мерат просечната месечна заработувачка и просечниот месечен нето-приход на жените и мажите. Поддоменот Економска состојба, пак, е сочинет од индикатори за сиромаштија и дистрибуција на приходите што ги мерат родовите нееднаквости преку пресметка на процентот на жени и мажи кои не се во ризик од сиромаштија (остваруваат приход кој е еднаков или поголем од 60% од просечниот приход за население 16+ години), како и квинтилниот сооднос на приходите кој ја мери нееднаквата распределба на приходите меѓу жените и мажите во земјата (табела 3.3.1.).

Табела 3.3.1. Индикатори за доменот ПАРИ во Северна Македонија, 2015

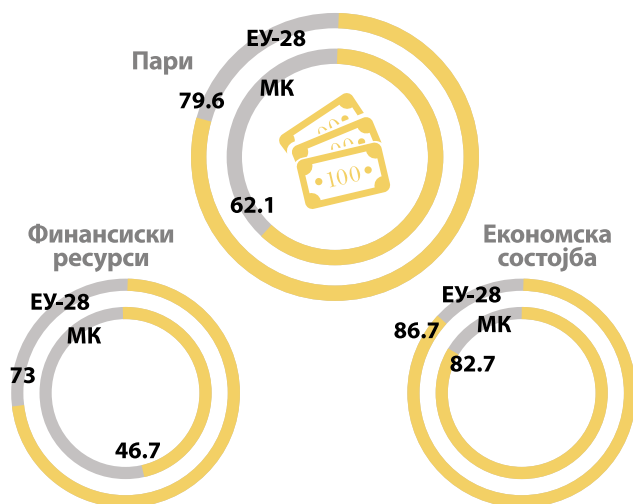
Домен	Рамка за мерење/ Поддомени	Концепти што се мерат	Индикатори	Извор
ПАРИ	Финансиски ресурси	Заработувачка	Просечна месечна заработувачка според Стандардот на куповната моќ во секторите од Б до О, без Љ (сите возрастни групи, вработени во деловни субјекти со 10+ вработени)	Евростат, Анкета за структура на заработувачката
		Приход	Просечен еквивалентен нето-приход (Стандард на куповната моќ, население 16+)	Евростат, ДЗС Анкета за приходи и услови за живеење
	Економска состојба	Сиромаштија	Не се изложени на ризик од сиромаштија, $\geq 60\%$ од медијалниот приход (% население 16+)	Евростат, ДЗС Анкета за приходи и услови на живеење
		Дистрибуција на приходите	S20/S80 квинтилен сооднос на приходите (% население 16+)	

3.3.2 Резултати и индикатори во домен Пари

Индексот во доменот Пари покажува значајна родова нееднаквост која ја открива слабата економска положба на жените во земјата, надоврзувајќи се на високите родови нееднаквости во доменот Работа (слика 3.3.1.). Северна Македонија најмногу заостанува зад просекот на ЕУ (ЕУ-28) токму во доменот Пари, односно родовите нееднаквости во овој домен се најголеми споредено со другите домени на индексот. Вредноста на индексот на поддоменот Финансиски ресурси укажува на висока родова нееднаквост која подразбира многу понеповолна

положба на жените во пристапот до финансиски средства (заработувачка и нето-приход). Иако вредноста на поддоменот Економска состојба укажува на помали разлики помеѓу жените и мажите, значајно е да се напомене дека вредноста на поддоменот зависи од индикатори кои се базираат на пресметки на ниво на домаќинство и не нужно ја одразуваат реалноста во поглед на поделбата и искористеноста на економските ресурси на индивидуално ниво помеѓу членовите на едно домаќинство, вклучително меѓу жените и мажите.

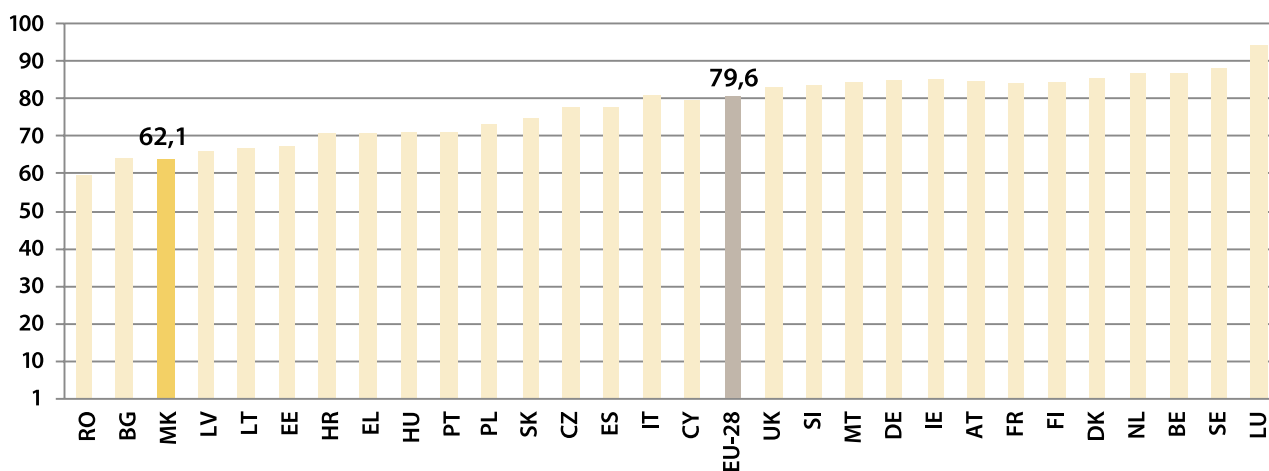
Слика 3.3.1. Резултати во доменот и поддомените ПАРИ, Северна Македонија и ЕУ-28, 2015

Како што може да се забележи на слика 3.3.2, Северна Македонија се наоѓа на дното, односно има трет најнизок резултат во доменот Пари споредено со сите земји членки на ЕУ. Единствено Бугарија и Романија имаат незначително понизок резултат од Северна Македонија и сите три земји заостануваат значајно зад просекот на ЕУ (слика 3.3.2.).

Вредноста на поединечните индикатори што го сочинуваат доменот Пари и соодветните поддомени покажуваат родови јазови кои одат во корист на мажите (табела 3.3.2). Имено, жените во просек имаат помали просечни месечни заработувачки, пониско ниво на просечен еквивалентен нето-приход, како и помал процент на жени кои не се во ризик од сиромаштија споредено со мажите во земјата (табела 3.3.2).

Слика 3.3.2. Индекс на родова еднаквост во домен ПАРИ, Северна Македонија и ЕУ земји членки, 2015

Табела 3.3.2. Вредност на индикатори во домен ПАРИ, 2015

Поддомени	Индикатори	Извор	Жени	Мажи	Вкупно
Финансиски ресурси	Просечна месечна заработувачка според Стандардот на куповната моќ во секторите од Б до О, без Љ (сите возрастни групи, вработени во деловни субјекти со 10+ вработени)	Евростат, ДЗС: Анкета за приходи и услови за живеење (SILC)	1003	1108	1061
	Просечен еквивалентен нето-приход (Стандард на куповната моќ, население 16+)	Евростат, ДЗС: Анкета за приходи и услови за живеење (SILC)	5359	5434	5397
Економска состојба	Не се изложени на ризик од сиромаштија, $\geq 60\%$ од медијалниот приход (% население 16+)	Евростат, ДЗС: Анкета за приходи и услови за живеење (SILC)	79.9	80.1	80
	S20/S80 квинтилен сооднос на приходите (% , население 16+)		15.8	15.5	15.6

Преостанатиот јаз до постигнување на родова еднаквост во доменот Пари покажува дека постои голема потреба од значајни структурни промени во економските и социјалните политики кои ќе овозможат еднаков пристап на жените до финансиски ресурси и подобрување на нивната економска положба со цел надминување на големиот родов јаз меѓу жените и мажите во доменот Пари.

Сумарни заклучоци

- Индексот во доменот Пари покажува значајна родова нееднаквост која ја открива слабата економска положба на жените во земјата. Северна Македонија се наоѓа на дното, односно има трет најнизок резултат во доменот Пари споредено со сите земји членки на ЕУ;
- Вредноста на поддомените на индексот покажуваат значајни родови јазови, особено кај поддоменот Финансиски ресурси, каде што постои висока родова нееднаквост која подразбира многу понеповолна положба на жените во пристапот до финансиски средства (заработувачка и нето-приход);
- Иако вредноста на поддоменот Економска состојба укажува на помали разлики помеѓу жените и мажите, значајно е да се напомене дека вредноста на поддоменот зависи од индикатори кои се базираат на пресметки на ниво на домаќинство и не нужно ја одразуваат реалноста во поглед на поделбата и искористеноста на економските ресурси на индивидуално ниво помеѓу членовите на едно домаќинство, вклучително меѓу жените и мажите;
- Постои голема потреба од значајни структурни промени во економските и социјалните политиките кои ќе овозможат еднаков пристап на жените до финансиски ресурси и подобрување на нивната економска положба со цел надминување на големиот родов јаз меѓу жените и мажите во доменот Пари.

3.4. Домен ЗНАЕЊЕ

Доменот Знаење ги мери родовите разлики во завршеното образование, доживотното учење и родовата сегрегација.¹² Овој домен е составен од два поддомени, поддоменот Завршено образование и учество, и поддоменот Сегрегација (табела 3.4.1).

3.4.1 Пресметковна рамка

Мерењето во доменот Знаење се следи преку индикаторите во поддоменот Завршено образование и учество и поддоменот Сегрегација (табела 3.4.1). Поддоменот Завршено образование и учество се пресметува преку индикаторот за дипломирани студенти на високо (терцијарно) образование (како % од население 15+ години) и индикаторот за доживотно учење кој го покажува процентот на жени и мажи кои учествуваат во формално и неформално образование и обука со цел стекнување знаење, вештини и компетентност во различни области. Поддоменот Сегрегација ја мери родовата сегрегација во високото (терцијарно) образование преку процентите на студенти (жени и мажи) кои студираат во областите образование, здравство, социјална работа, хуманистички науки и уметности.

Табела 3.4.1. Индикатори за доменот ЗНАЕЊЕ во Северна Македонија, 2015

Домен	Рамка за мерење/ Поддомен	Концепти што се мерат	Индикатори	Извор
ЗНАЕЊЕ	Завршено образование и учество	Терцијарно образование	Дипломирани студенти на високо (терцијарно) образование (% , население 15+)	ДЗС: Анкета за работна сила
		Сегрегација	Лица кои учествуваат во формално или неформално образование и обука (% , население 15+)	ДЗС: Анкета за работна сила
	Сегрегација	Сегрегација	Студенти во високото (терцијарно) образование во областа на образование, здравство и социјална работа, хуманистички науки и уметности (студенти во високото образование) (% , 15+ популација)	Евростат, ДЗС: Анкета за работна сила

3.4.2 Резултати и индикатори во домен Знаење

Во доменот Знаење заостанувањето зад европскиот просек (ЕУ-28) е помало споредено со претходните два домена Работа и Пари (слика 3.4.1.). Ова не се должи на пониските родови разлики во доменот образование во Северна Македонија, туку пред сè е резултат на пониските вредности на доменот Знаење кај земјите на ЕУ (ЕУ-28). Овој аспект е особено евидентен кај поддоменот Сегрегација, каде родовиот јаз е повисок на ниво на ЕУ (ЕУ-28) споредено со родовиот јаз во овој поддомен кај Северна Македонија (слика 3.4.1.).

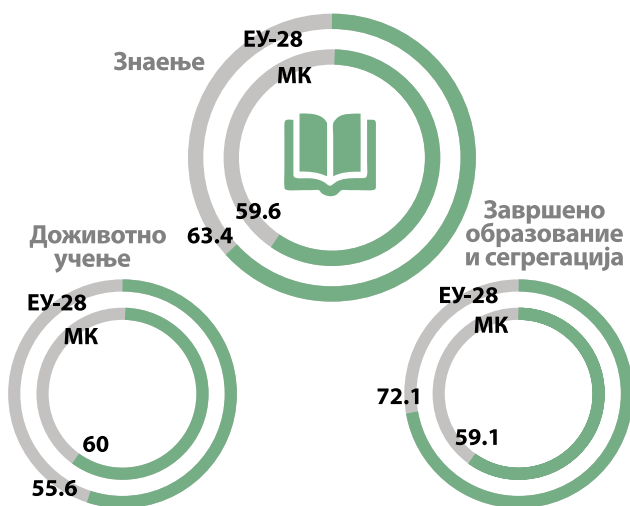
Родовиот јаз во поддоменот Завршено образование и учество во Северна Македонија се должи на повисокиот број на дипломирани студентки во високо (терцијарно)

образование споредено со дипломирани студенти, како и на повисокиот број на жени споредено со мажи кои учествуваат во доживотно учење (слика 3.4.1.; табела 3.4.2.). Овие резултати го рефлектираат трендот на пораст на бројот на дипломирани жени во високо образование наспроти бројот на дипломирани студенти мажи, присутен во последната декада . За разлика од овие резултати, поддоменот Сегрегација покажува високо ниво на сегрегација на жените во областите кои се сметаат за традиционално “женски” како што се образованието, здравството и социјалната работа, хуманистичките науки и уметностите (спротивно на природните науки, технологијата, инженерството и математиката кои се сметаат како “машки” области, или области каде мажите и момчињата се традиционално охрабрувани да го продолжат своето образование и кариера) (табела 3.4.2.). Родовиот јаз кај доменот Знаење е единствениот споредено со останатите други пет домени на Индексот каде родовата нееднаквост е резултат на повисоки стапки на учество на жените наспроти мажите, особено рефлектирано во поддоменот Завршено образование и учество.

¹² European Institute for Gender Equality, 2017. Gender Equality Index 2017: Measuring gender equality in the European Union 2005 – 2015, available at <https://eige.europa.eu/publications/gender-equality-index-2017-measuring-gender-equality-european-union-2005-2015-report>

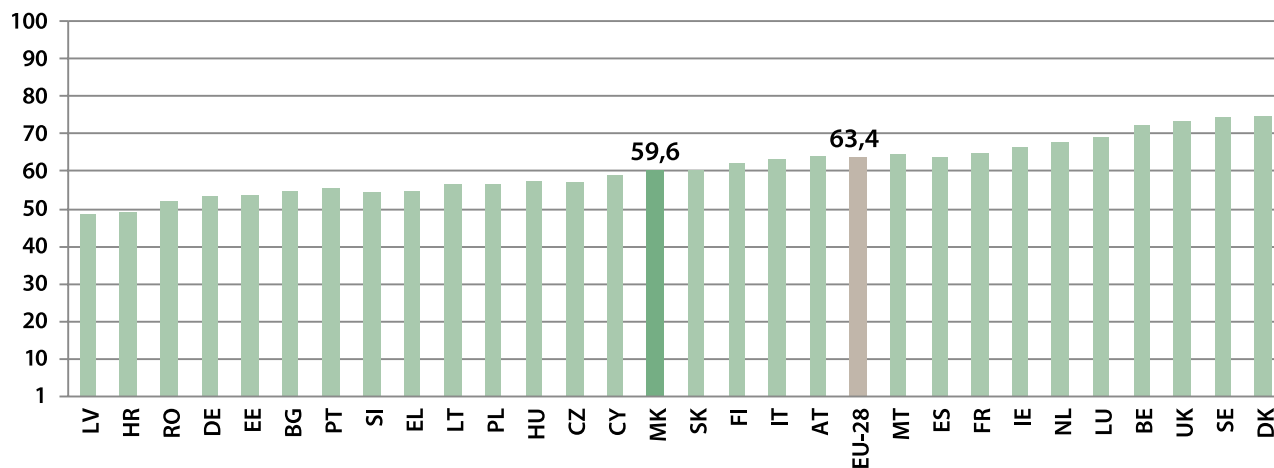
Слика 3.4.1. Резултати во доменот и поддомените ЗНАЕЊЕ, Северна Македонија и ЕУ-28, 2015

Споредено со другите земји членки на ЕУ, Северна Македонија се позиционира меѓу земјите членки на ЕУ кои заостануваат, но се блиску до европскиот просек (ЕУ-28) во доменот Знаење (слика 3.4.2).

Индикаторите кај поддомените Завршено образование и учество и Сегрегација покажуваат повисоки вредности за жените споредено со мажите (табела 3.4.2). Во 2015 година поголем е процентот на дипломирани жени на високо образование споредено со мажите во земјата (за 2 процентни поени) (табела 3.4.2). Индикаторот за доживотно учење покажува ниски вредности и за жените и за мажите (разликата е 0.2 процентни поени), но, сепак жените имаат поголемо учество во формално или неформално образование и обуки споредено со мажите во земјата (табела 3.4.2). Индикаторот за сегрегација покажува висока родова разлика која укажува на повисокиот број на жени наспроти мажи студенти во областите образование, здравство, социјална работа, хуманистички науки и уметности. Овој аспект ја одразува постојната повисока засапаеност на жени во споменатите области каде во просек има пониско ниво на плати споредено со поголемата концентрација на мажи во повисоко платените сектори во областите на природните науки, технологијата и инженерството (табела 3.4.2).

Слика 3.4.2. Резултати во домен ЗНАЕЊЕ, Северна Македонија и ЕУ земји членки, 2015

Табела 3.4.2. Вредност на индикатори во домен ЗНАЕЊЕ, 2015

Поддомен	Индикатори	Извор	Жени	Мажи	Вкупно
Завршено образование и сегрегација	Дипломирани студенти на високо (терцијарно) образование (% , население 15+)	ДЗС: Анкета за работна сила	17.1	15.0	16.0
	Лица кои учествуваат во формално или неформално образование и обука (% , население 15+)	ДЗС: Анкета за работна сила	12.5	12.3	12.4
Сегрегација	Студенти во високото (терцијарно) образование во областа на образование, здравство и социјална работа, хуманистички науки и уметности (студенти во високото образование) (% , 15+ популација)	Евростат, ДЗС: Анкета за работна сила	39.9	22.9	32.1

Индексот за родова еднаквост во доменот Знаење покажува дека претстои значајно подобрување во поглед на разликите меѓу жените и мажите во доменот на образование. Особено значајни подобрувања се потребни во поглед на намалување на сегрегацијата во образова-

нието по области меѓу жените и мажите и поттикнување поголемо учество на жените во образовните области поврзани со природните науки,технологијата и инженерството.

Сумарни заклучоци

- Во доменот Знаење заостанувањето зад европскиот просек (EY-28) е помало споредено со претходните два домена Работа и Пари;
- Родовиот јаз кај доменот Знаење е единствениот споредено со останатите пет домени на индексот каде родовата нееднаквост е резултат на повисоки стапки на учество на жените наспроти мажите, особено изразен кај доменот Завршено образование и учество;
- Жените во просек ги надминуваат мажите во завршено високо образование и во учеството во доживотно учење;
- Постои високо ниво на родова нееднаквост во однос на жени наспроти мажи студенти во областите образование, здравство, социјална работа, хуманистички науки и уметности, што укажува на присутна сегрегација на жените во помалку платените области кои традиционално се сметаат за “женски”, наспроти малата концентрација на жени во природните науки,технологијата и инженерството кои се поврзани со повисоко платени работни позиции;
- Потребно е значајно подобрување во поглед на разликите меѓу жените и мажите во доменот на образование. Подобрувања се особено потребни во намалување на сегрегацијата во образованието по области меѓу жените и мажите и поттикнување поголемо учество на жените во образовните области поврзани со природните науки,технологијата и инженерството.

3.5. Домен ВРЕМЕ

Мерењето на доменот Време е исклучително значајно за да се откријат родовите бариери при распределбата на времето во економски, општествени и активности за грижа во домот или заедницата (EIGE, 2013). Преку приказ на можностите за урамнотежување на работниот и приватниот живот кај жените и мажите, доменот Време го открива, меѓу другото, и влијанието на родовите норми во едно општество, како и недостигот и/или неприспадноста на соодветна инфраструктура, како и социјална инфраструктура за грижа за деца и лица на кои им е потребна дополнителна поддршка.

3.5.1 Пресметковна рамка

Со оглед на тоа што во претходните домени се мери родовата еднаквост во однос на економската активност, како и поради тоа што постои компромис во користењето на времето за сите активности во текот на денот (пр. повеќе време на работа значи помалку време за грижа и општествени активности), овој домен е сочинет од два поддомени кои ги следат родовите нееднаквости во активностите поврзани со грижа и општествени активности.

Доменот Време е сочинет од поддоменот Активности за грижа и поддоменот Општествени активности (табела 3.5.1.). Поддоменот Активности за грижа мониторира родови нееднаквости кај жените и мажите во времето посветено во грижа за деца и домашни активности. Индикаторот за грижа за деца дава приказ колкав процент на жени и мажи издвојуваат време за грижа за децата или внуците (табела 3.5.1). Индикаторот што ги мониторира родовите нееднаквости во извршувањето на домашни активности мери колкав процент од жените и мажите посветуваат секојдневно време на домашни активности како што се готвење, перење, чистење и сл. (табела 3.5.1.).

Поддоменот Општествени активности ги мониторира родовите разлики во учеството во спортски, културни и забавни активности, како и родовите разлики во учеството во волонтерски и добротворни активности (табела 3.5.1.). Индикаторот за учество во спортски, културни и забавни активности го мери процентот на жените и мажите кои имаат време дневно или неколку пати во неделата за спортување, културна или забавна активност. Индикаторот, пак, што ги прикажува родовите разлики во учеството во волонтерски и добротворни активности го мери процентот на вработени жени и мажи кои имаат време за добротворни и волонтерски активности барем еднаш во месецот.

Табела 3.5.1. Индикатори во доменот ВРЕМЕ во Северна Македонија, 2015

Домен	Рамка за мерење/ Поддомен	Концепти што се мерат	Индикатори	Извор
ВРЕМЕ	Активности за грижа	Грижа за деца	Лица кои имаат време за грижа и образование на своите деца или внуци, секој ден (% , население 18+)	Европско истражување за квалитет на живеење (EQLS)
		Домашни активности	Лица кои имаат време за готвење и домашни работи, секој ден (% , население 18+)	
	Општествени активности	Спорт, култура и забавни активности	Вработени кои имаат време за спортување, културни или забавни активности надвор од својот дом, дневно или неколку дена неделно (% , вработени 15+)	Европско истражување за условите за работа (EWCS)
		Волонтирање и добротворни активности	Вработени кои имаат време за доброволна или добротворна активност, барем еднаш месечно (% , вработени 15+)	

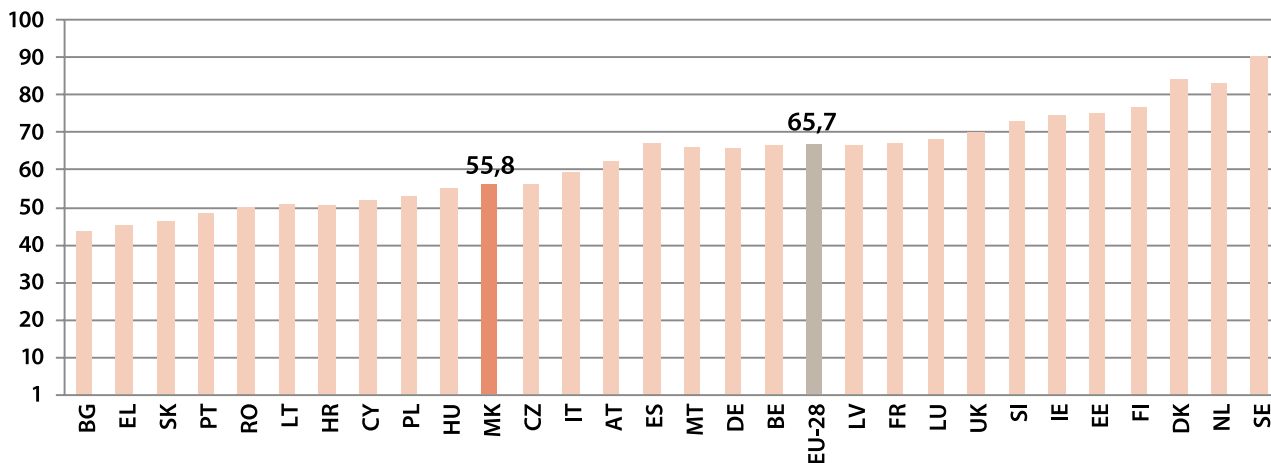
3.5.2 Резултати и индикатори во домен Време

Во доменот Време, Северна Македонија го има второто најголемо заостанување (по доменот Пари) споредено со земјите од ЕУ и европскиот просек (ЕУ-28) (слика 3.5.1.). Родовите нееднакости се изразени и во двата поддомени, и тоа на штета на жените, а споредбено со просекот на ЕУ особено значајно заостанување се бележи во поддоменот Активности за грижа. Оваа состојба укажува дека во Северна Македонија силно преовладуваат родовите стереотипи во поглед на традиционалните родови улоги и жените во најголема мера ја вршат неплатената работа во домот поврзана со грижата и домашните обврски. Следствено на големите родови разлики во поддоменот Активности за грижа, поддоменот Општествени активности исто така открива заостанување споредено со просекот на ЕУ, што укажува на пониско ниво на учество на вработените жени споредено со мажите во активности поврзани со култура, спорт, забава, како и доброволна и добротворна активност (слика 3.5.1.).

Слика 3.5.1. Резултати во доменот и поддомениТЕ ВРЕМЕ, Северна Македонија и ЕУ-28, 2015

Слика 3.5.2. Резултати во домен ВРЕМЕ, Северна Македонија и ЕУ земји членки, 2015

Споредено со другите земји членки на ЕУ, Северна Македонија се наоѓа во групата меѓу најниско рангираните земји во кои постојат високи родови нееднакости во доменот Време (слика 3.5.2.). Рангирањето на земјата е приближно со она на Унгарија, Полска, Чешка, Кипар и Хрватска.

Индикаторите во доменот Време ги прикажуваат родовите нееднакости на штета на жените во поддомениТЕ Активности за грижа и Општествени активности (табела 3.5.2.). Исклучително високи се родовите јазови кај индикаторите што ги мониторираат активностите за грижа. Имено, процентот на жените кои посветуваат време на грижа за децата и внуците секојдневно е поголем од процентот на мажите (9.4 процентни поени разлика) (та-

бела 3.5.2.). Особено висока е разликата кај индикаторот за посветено време на домашни активности, каде процентот на жени кои поминуваат време во домашни активности е седум пати поголемо споредено со мажите, или изразено во процентни поени разликата е дури 60.7 процентни поени (табела 3.5.2.).

Како резултат на овие наоди, не изненадуваат родовите нееднакости и во поддоменот Општествени активности. Индикаторите во овој поддомен покажуваат дека вработените жени многу поретко посветуваат време на спортски, културни и забавни активности, како и на волонтерски и добротворни активности споредено со вработените мажи.

Табела 3.5.2. Вредност на индикатори во домен ВРЕМЕ, 2015

Поддомен	Индикатори	Извор	Жени	Мажи	Вкупно
Активности за грижа	Лица кои имаат време за грижа и образование на своите деца или внуци, секој ден (% , население 18+)	Европско истражување за квалитет на живеење (EQLS)	39.3	29.9	34.6
	Лица кои имаат време за готвење и домашни работи, секој ден, (% , население 18+)		71.1	10.4	41.0
Општествени активности	Вработени кои имаат време за спортување, културни или забавни активности надвор од својот дом, дневно или неколку пати неделно (% , вработени 15+)	Европско истражување за условите за работа (EWCS)	13.3	16.4	15.1
	Вработени кои имаат време за доброволна или добротворна активност, барем еднаш месечно (% , вработени 15+)		16.6	22.9	20.2

Големите родови нееднаквости во доменот Време во Северна Македонија покажуваат дека е потребна силна посветеност за нивно надминување во иднина. Потребен е системски пристап во поглед на социјалните, економските и образовните политики за надминување

на родовите стереотипи и инфраструктурните бариери кои влијаат на високите родови јазови во поглед на посветеното време за грижа и општествени активности кај жените и мажите во Северна Македонија.

Сумарни заклучоци

- Во доменот Време, Северна Македонија го има второто најголемо заостанување (по доменот Пари) споредено со земјите од ЕУ и европскиот просек (ЕУ-28). Индикаторите во доменот Време покажуваат диспропорционално поголемо учество на жените во вршење домашни активности и активности за грижа споредено со мажите во земјата;
- Во земјата преовладуваат родовите стереотипи во поглед на традиционалните родови улоги и жените во најголема мера ја вршат неплатената работа во домот поврзана со грижата и домашните обврски;
- Процентот на жените кои посветуваат време на грижа за децата и внуците секојдневно е поголем од процентот на мажите (9.4 процентни поени разлика);
- Процентот на жени кои поминуваат време во домашни активности е седум пати поголем споредено со мажите, или изразено во процентни поени разликата е дури 60.7 процентни поени;
- Како резултат на времето поминато на домашни активности и грижа, жените многу поретко имаат време за спортски, културни и забавни активности, како и за волонтерски и добротворни активности споредено со мажите;
- Потребен е системски пристап во поглед на социјалните, економските и образовните политики за надминување на родовите стереотипи и инфраструктурните бариери кои влијаат на високите родови јазови во посветеното време за грижа и општествени активности кај жените и мажите во Северна Македонија.

3.6. Домен МОК

Доменот МоК ги мери родовите нееднаквости во дистрибуцијата на политичка, економска и општествена моК. Концептите што се мерат со Индексот на родова еднаквост во доменот МоК ги рефлектираат односите на моК во јавната сфера, но значајно е да се напомене дека нееднаквите односи на моК се дел и од приватната сфера (домот и личните односи). Нееднаквата дистрибуција на моК меѓу жените и мажите претставува суштината на родовата нееднаквост и основата за системски бариери, дискриминација и родови разлики во сите општествени сфери.

3.6.1 Пресметковна рамка

Доменот МоК се следи преку поддомените Политичка, Економска и Општествена моК (табела 3.6.1.). Поддоменот Политичка моК ги мери родовите нееднаквости преку индикаторите за процентуална застапеност на жени и мажи на министерски позиции, во Парламент, како и застапеност во локалната власт (табела 3.6.1.). Поддоменот Економска моК ги мониторира родовите разлики во учеството на позиции на економска моК на жените и мажите, и тоа како членови на управни одбори и членови на Централната банка (табела 3.6.1.). Третиот поддомен, кој се однесува на Општествена моК, ги мери родовите нееднаквости во учеството во управни органи на јавни институции за поддршка на истражување, во медиумите и спортот (табела 3.6.1.).

Табела 3.6.1. Индикатори во доменот МОК во Северна Македонија, 2015

Домен	Рамка за мерење/ Поддомени	Концепти што се мерат	Индикатори	Извор
МОК	Политичка	Застапеност на министерски позиции	Учество на министри (%)	EIGE, WMID
		Застапеност во парламент	Учество на членови во Парламентот (%)	
		Застапеност во локалната власт	Учество на членови во политиката на локално ниво (%)	
	Економска	Членови на управни тела	Учество на членови во управни одбори, надзорни одбори или одбори на директори во највисоко котираните компании (%)	EIGE, WMID
		Членови на Централна банка	Учество на членови во Централната банка (%)	EIGE, WMID
	Општествена	Истражување	Учество на членови на управни органи на организации/институции за финансирање на истражувања (%)	EIGE, WMID
		Медиуми	Учество на членови на управни органи на национални радиодифузни организации (%)	EIGE, WMID
		Спорт	Учество на членови на управни органи на национални олимписки спортски организации (%)	ДЗС

3.6.2 Резултати и индикатори во домен МоК

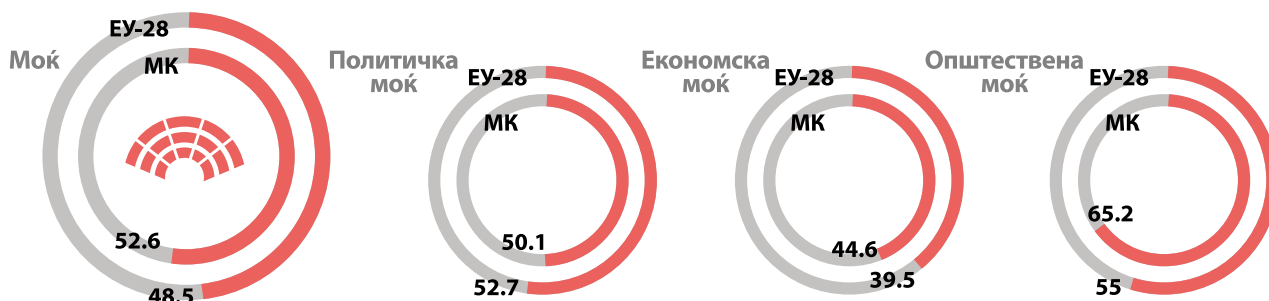
Доменот МоК е единствениот домен во кој Северна Македонија има повисок резултат споредено со европскиот просек (ЕУ-28), што се должи пред сè на вредноста на поддоменот Општествена моК (слика 3.6.1.). Имено, релативно подобрите резултати кај овој поддомен се должат пред сè на релативно повисоката репрезентативност на жени во управните тела на националните радиодифузни институции и управните тела на институции за поддршка на истражувања. Делумно, повисокиот резултат во доменот

МоК споредено со ЕУ се должи и на релативно повисоката репрезентативност на жени во Парламентот, што, пак, е резултат на законски утврдените квоти за избор на пратеници од помалку застапениот пол во Собранието.

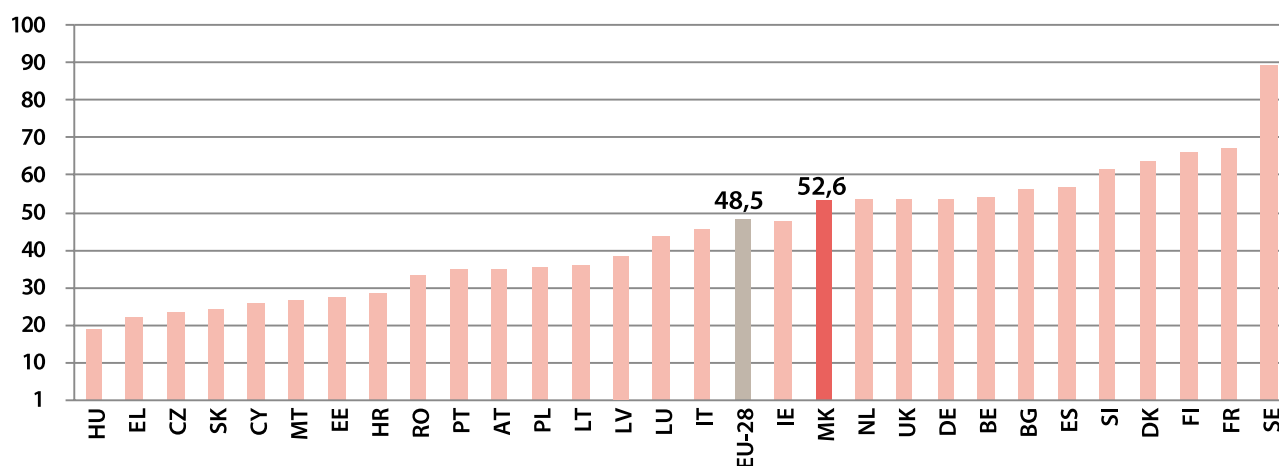
Споредено со земјите на ЕУ, Северна Македонија е подобра од европскиот просек и се вбројува меѓу земјите членки кои гравитираат околу средното ниво на резултати во доменот МоК (слика 3.6.2.).

Слика 3.6.1. Резултати во доменот и поддомените МОК, Северна Македонија и ЕУ-28, 2015

Слика 3.6.2. Резултати во домен МОК, Северна Македонија и ЕУ земји членки, 2015

Податоците кај индивидуалните индикатори на доменот МоК покажуваат родови нееднаквости во сите области на мерење во полза на мажите (табела 3.6.2.). Родовите јазови во застапеноста се релативно помали единствено во поддоменот Општествена моК кај индикаторите за застапеност на членови на управни органи на институции за финансирање на истражувања, и кај застапеноста во управни органи на национални радиодифузери (табела 3.6.2.). Од друга страна, пак, во поддоменот Општествена моК најголемиот родов јаз е кај индикаторот што го мери учеството на жените и мажите во управни тела на национални олимписки спортски организации (табела 3.6.2.).

Во поддоменот Политичка моК, најмал родов јаз постои кај индикаторот за учеството на жени во Парламентот, што се должи пред сè на законски утврдените квоти за избор на пратеници од помалку застапениот пол во Собранието. Од друга страна, пак, наголемиот родов јаз во поддоменот Политичка моК има кај учеството на министри во Влада, каде жените се застапени во многу мал процент споредено со мажите (табела 3.6.2.). Индикаторите укажуваат дека доколку не постојат квоти за учество на помалку застапениот пол (жените) во различните домени на политичка моК (пр. влада, парламент, локална власт), учеството на жените е драстично помало споредено со мажите, односно дистрибуцијата на политичка моК е диспропорционално поголема во корист на мажите.

Табела 3.6.2. Value of the Индикатори in the domain of POWER, 2015

Поддомен	Индикатори	Извор	Жени	Мажи	Вкупно
Политичка	Учество на министри (%)	EIGE, WMID	10.6	89.4	100
	Учество на членови во Парламентот (%)	EIGE, WMID	35.3	64.7	100
	Учество на членови во политиката на локално ниво (%)	EIGE, WMID	28.8	71.2	100
Економска	Учество на членови во управни одбори, надзорни одбори или одбори на директори во највисоко котирани компании (%)	EIGE, WMID	21.1	79.0	100
	Учество на членови во Централната банка (%)	EIGE, WMID	25	75	100
Општествена	Учество на членови на управни органи на организации/ институции за финансирање на истражувања (%)	EIGE, WMID	42.9	57.1	100
	Учество на членови на управни органи на национални радиодифузни организации (%)	EIGE, WMID	46.2	53.8	100
	Учество на членови на управни органи на национални олимписки спортски организации (%)	ДЗС	8.9	91.1	100

Иако ова е единствен домен во кој Северна Македонија го надминува просекот на ЕУ-28, сепак, тоа не значи дека родовите нееднакости во земјата се мали, туку дека родовите нееднакости во доменот Моќ се предизвик речиси за сите земји на ЕУ и на светско ниво, каде сè уште мажите доминираат на сите одлучувачки позиции во поглед на

политичката, економската и општествената моќ. Како што покажуваат резултатите на индексот во доменот Моќ родовите нееднакости се големи во Северна Македонија особено во поглед на Економската и Политичката моќ и работата на намалување на родовите разлики во поглед на распределбата на моќта допрва претстои.

Сумарни заклучоци

- Податоците кај индивидуалните индикатори на доменот Моќ покажуваат родови нееднакости во дистрибуцијата на политичката, економската и општествената моќ во полза на мажите;
- Индикаторите укажуваат дека доколку не постојат квоти за учество на помалку застапениот пол (жените) во различните домени на политичка моќ (пр. влада, парламент, локална власт), учеството на жените е драстично помало споредено со мажите, односно дистрибуцијата на политичка моќ е диспропорционално поголема во корист на мажите;
- Иако ова е единствен домен во кој Северна Македонија го надминува просекот на ЕУ-28, сепак, тоа не значи дека родовите нееднакости во земјата се мали, туку дека родовите нееднакости во доменот Моќ се предизвик речиси за сите земји на ЕУ и на светско ниво, каде сè уште мажите доминираат на сите одлучувачки позиции во поглед на политичката, економската и општествената моќ.

3.7. Домен ЗДРАВЈЕ

Доменот Здравје ги мери родовите нееднакости во пристапот до здравствени услуги, здравствени навики и однесување и здравствената состојба на жените и мажите во земјата.

3.7.1 Пресметковна рамка

Доменот Здравје вклучува три поддомени: Здравствен статус, Здравствени навики или однесување и Пристап до здравствени услуги (табела 3.7.1.). Поддоменот Здравствен статус се следи преку индикаторите за личните перцепции за здравствената состојба, очекуваното

траење на животниот век, како и очекувани години на здрав живот (табела 3.7.1.). Навиките и однесувањето (поддомен Однесување/навики) се мерат преку индикаторот што ги следи пушењето и консумирање алкохол како навики кај жените и мажите, како и индикаторот за физичка активност и здрава исхрана (табела 3.7.1.). Како резултат на недостаток од податоци (анкети) за индикаторите во поддоменот Однесување/навики, Државниот завод за статистика употребува прокси вредности за индикаторите кои се конзистентни со методологијата. Поддоменот Пристап до здравствени услуги се следи преку индикаторите за задоволени потреби за медицински преглед и стоматолошки преглед.

Табела 3.7.1. Индикатори во доменот ЗДРАВЈЕ во Северна Македонија, 2015

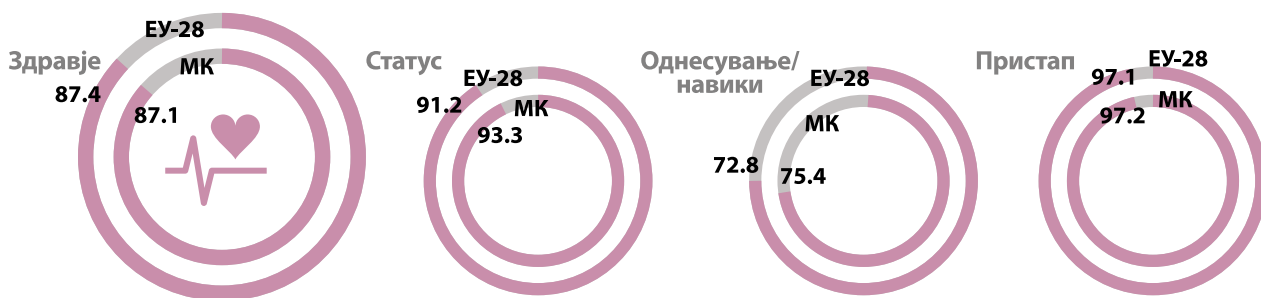
Домен	Рамка за мерење/ Поддомени	Концепти кои се мерат	Индикатори	Извор
ЗДРАВЈЕ	Статус	Лични согледувања за здравствената состојба	Лично согледување за општата здравствена состојба, добра или многу добра (% , население 16+)	ДЗС: Анкета за приходи и услови за живеење
		Очекувано траење на животот/ Животен век	Очекувано траење на животот во апсолутна вредност при раѓање (години)	ДЗС: Демографија
		Години на здрав живот	Години на здрав живот во апсолутна вредност при раѓање (години)	ДЗС: Анкетата за приходи и услови за живеење, морталитетни таблици
	Однесување/ Навики	Пушење и консумирање алкохол	Процент на лица кои не пушат и не се инволвирани во прекумерно консумирање алкохол (% население 16+)	ДЗС
		Физичка активност и исхрана	Процент на лица кои се физички активни барем 150 мин. Неделно и консумираат најмалку 5 порции на ден овошје и зеленчук (% , население 16+)	Евростат
	Пристап	Незадоволени потреби за медицински преглед	Лица без незадоволена потреба за медицински преглед или лекување (% , население 16+)	ДЗС: Анкетата за приходи и услови за живеење
		Незадоволена потреба за стоматолошки преглед/лекување	Лица без незадоволена потреба за стоматолошки преглед или лекување (% , население 16+)	

3.7.2 Резултати и индикатори во домен Здравје

Во доменот Здравје, Индексот за родова еднаквост бележи највисоки вредности во Северна Македонија, но и на ниво на ЕУ. Иако земјата има помал резултат во овој домен споредено со просекот на ЕУ (ЕУ-28), сепак разликата е најмала споредено со другите домени на Ин-

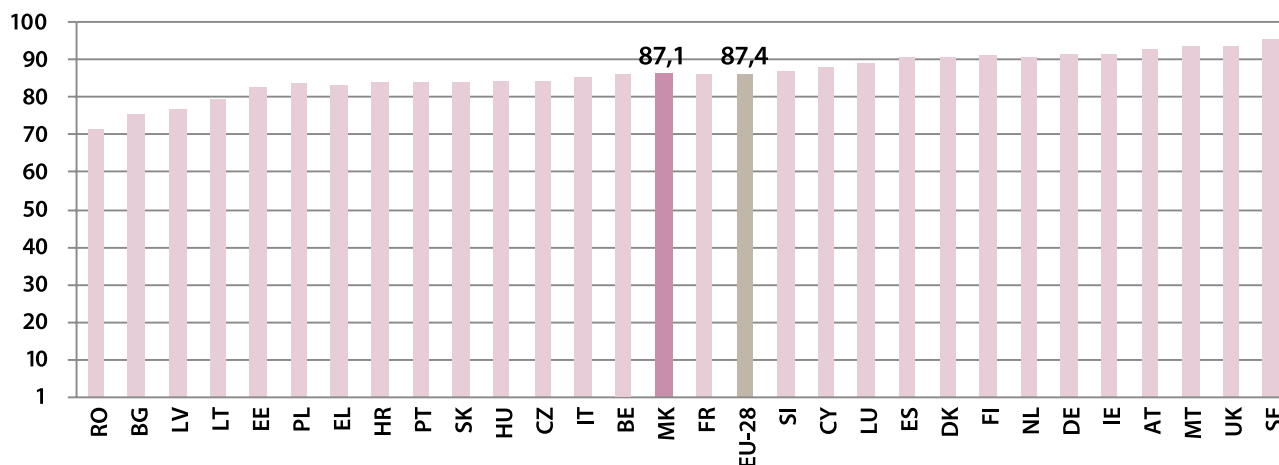
дексот (слика 3.7.1.). Разликите и во трите поддомени се мали споредено со просекот на ЕУ, а во поддомените Здравствен статус и Пристап, Северна Македонија го надминува незначително просекот на ЕУ за 2.1 поен и 0.1 поен соодветно (слика 3.7.1.).

Слика 3.7.1. Резултати во доменот и поддомените ЗДРАВЈЕ, Северна Македонија и ЕУ-28, 2015

Споредено со просекот на ЕУ (ЕУ-28), Северна Македонија бележи помал резултат во доменот Здравје (слика 3.7.2). Резултатот на доменот Здравје ја позиционира земјата на средина во рангирањето со земјите членки на ЕУ (слика 3.7.2.)

Слика 3.7.2. Резултати во домен ЗДРАВЈЕ, Северна Македонија и ЕУ земји членки, 2015

Индикаторите во доменот Здравје покажуваат помали родови нееднакости кај жените и мажите споредено со другите домени на Индексот (слика 3.7.2.). Жените во просек се чувствуваат помалку позитивно за нивната здравствена состојба споредено со мажите, но очекуваното времетраење на животот за жените во апсолутни години, како и годините поминати во здрав живот се поголеми споредено со мажите (слика 3.7.2.). Во однос на пристапот до здравствени услуги, се забележува мала

родова разлика која укажува на помал пристап до медицински прегледи на жени споредено со мажи (слика 3.7.2.). Позначајните родови разлики се јавуваат во поддоменот Однесување или навики каде се забележува дека жените во просек пушат цигари и консумираат алкохол помалку споредено со мажите, а исто така во просек имаат и малку подобри навики во однос на физичката активност и исхраната (слика 3.7.2.).

Табела 3.7.2. Вредност на индикатори во домен ЗДРАВЈЕ, 2015

Поддомен	Индикатори	Извор	Жени	Мажи	Вкупно
Статус	Лично согледување за општата здравствена состојба, добра или многу добра (% , население 16+)	ДЗС: Анкета за приходи и услови за живеење (SILC)	74.4	79.8	77.1
	Очекувано траење на животот во апсолутна вредност при раѓање (години)	ДЗС: Демографија	77.4	73.5	75.5
	Години на здрав живот во апсолутна вредност при раѓање (години)	ДЗС: Анкета за приходи и услови за живеење, Морталитетни таблица	66.5	65.4	66
Однесување/ Навики	Процент на лица кои не пушат и не се инволвирани во прекумерно консумирање алкохол (% , население 16+)	ДЗС симулација	73.4	36.2	55.4
	Процент на лица кои се физички активни барем 150 мин. неделно и консумираат најмалку 5 порции овошје и зеленчук на ден (% , население 16+)	Еуростат, ДЗС, Анкета за приходи и услови за живеење	63.4	53.3	58.9
Пристап	Лица без незадоволена потреба за медицински преглед или лекување (% , население 16+)	Еуростат, ДЗС, Анкета за приходи и услови за живеење	93.1	94.7	93.9
	Лица без незадоволена потреба за стоматолошки преглед или лекување (% , население 16+)		96	95.7	95.9

Иако доменот Здравје има најниски родови нееднаквости споредено со другите домени на Индексот на родова еднаквост, сепак, останува простор за подобрување и затворање на постојните родови јазови, особено во поддоменот Здравствени навики/однесување. Родовите нееднаквости евидентирани во пристапот до

здравствени услуги треба постојано да се следат поради различните и специфични потреби од здравствени услуги кај жените и заради спречување на дополнителното намалување на пристапот до здравствени услуги за жените во Северна Македонија.

Сумарни заклучоци

- Жените во просек се чувствуваат помалку позитивно за нивната здравствена состојба споредено со мажите, но очекуваното времетраење на животот за жените во апсолутни години, како и годините поминати во здрав живот се поголеми споредено со мажите;
- Во однос на пристапот до здравствени услуги, се забележува мала родова разлика која укажува на помал пристап до медицински прегледи за жени споредено со мажи;
- Кај поддоменот Однесување или навики се забележува дека жените во просек пушат цигари и консумираат алкохол помалку споредено со мажите, а исто така во просек имаат и малку подобри навики во однос на физичката активност и исхраната;
- Иако доменот Здравје има најниски родови нееднаквости споредено со другите домени на Индексот на родова еднаквост, сепак, останува простор за подобрување и затворање на постојните родови јазови, особено во пристапот до здравствени услуги и поддоменот Здравствени навики/однесување.

4. Анекс 1:

4.1. Пресметка на Индексот на родова еднаквост по домени и поддомени

1. РАБОТА (домен)

УЧЕСТВО (поддомен): Еквивалент на полното работно време, стапка на вработеност (15+ население)				
Индикатор	Еквивалент на полното работно време, стапка на вработеност (15+ население) Опис: единица за мерење на вработените лица на начин што ги прави споредливи иако работат различен број часови неделно. Се добива споредувајќи го просечниот број работни часови на секој вработен со просечниот број работни часови на вработен со полно работно време. Значи, вработен со полно работно време се смета за една единица, додека вработените со скратено работно време добиваат коефициент во зависност од бројот на работни часови. На пример, вработен со скратено работно време кој работи 20 часа неделно, кога вработениот со полно работно време работи 40 часа неделно, добива коефициент 0.5.			
Извор	Анкета за работна сила, дополнителни пресметки			
Година	Жени	Мажи	Вкупно	
2015	32.5	49.0	40.8	

УЧЕСТВО (поддомен): Времетраење на работниот век				
Индикатор	Времетраење на работниот живот (години) Опис: времетраењето на работниот живот е мерка за тоа колку години се очекува да бидат активни на пазарот на трудот во текот на својот живот лица на возраст од 15. Овој индикатор се пресметува со модел на веројатност комбинирајќи демографски податоци (животни табели) и податоци од пазарот на трудот (стапки на активност по возрастни групи од Анкетата за работна сила).			
Извор	Животни табели и Анкета за работна сила, индикаторот е веќе пресметан и објавен на веб-страницата на Евростат, http://appsso.eurostat.ec.europa.eu/nui/show.do?dataset=lfsi_dwl_a&lang=en			
Година	Жени	Мажи	Вкупно	
2015	25.1	36.9	31.2	

**ПОДЕЛБА/СЕГРЕГАЦИЈА И КВАЛИТЕТ НА РАБОТАТА (поддомен):
Вработени во образование, здравство и социјална работа (15+)**

Индикатор	Вработени во образование, здравство и социјална работа, % од вкупно вработени (15+) Опис: Вработени во сектор образование и сектор здравство и социјална работа како процент од вкупно вработените лица во сите сектори според НКД Рев.2.
Извор	Анкета за работна сила

Година	Жени	Мажи	Вкупно
2015	19.0	5.9	11.1

ПОДЕЛБА/СЕГРЕГАЦИЈА И КВАЛИТЕТ НА РАБОТАТА (поддомен): Можност да се земе еден или два часа слободни во текот на работното време заради лични или фамилијарни причини (% , 15+ вработени)

Индикатор	Опис: Прашање 43 (во EWCS 2010), односно прашање 47 (во EWCS 2015). Дали би кажале дека организирањето да земете час или два слободни во текот на работното време за да средите некоја лична или семејна работа е... 1. Многу е лесно; 2. Донекаде е лесно; 3. Донекаде е тешко; 4. Многу тешко. Индикаторот претставува процент на лица кои одговориле 1. Многу е лесно, од сите кои одговориле на прашањето (одбрале модалитет 1, 2, 3 или 4).
Извор	Европско истражување за условите за работа (EWCS) 2015, https://www.eurofound.europa.eu/surveys/european-working-conditions-surveys

Година	Жени	Мажи	Вкупно
2015	41.7	43.2	42.4

**ПОДЕЛБА/СЕГРЕГАЦИЈА И КВАЛИТЕТ НА РАБОТАТА (поддомен):
Индекс на кариерна перспективност (0 до 100 поени)**

Индикатор	Опис: Овој индекс е еден од индексите за квалитет на работата развиен од Еурофонд (Eurofound). Индексот комбинира индикатори за статусот на вработување (самовработен или вработен), тип на договор за работа, перцепција на работникот за перспективите за напредување во работата, и перцепција за веројатноста за губење на работата. Се мери на скала од 0 до 100 каде повисоката вредност означува повисок квалитет на работата (кариерна перспектива). Точната методологија може да се добие со барање до Еурофонд.
Извор	Европско истражување за условите за работа (EWCS) 2015, https://www.eurofound.europa.eu/surveys/european-working-conditions-surveys

Година	Жени	Мажи	Вкупно
2015	65.9	64.5	65.1

2. ПАРИ (домен)

Финансиски ресурси: Просечна месечна заработувачка- НКД. Рев.2, сектори од Б до О, без сектор Љ (Стандард на куповната моќ)				
Индикатор	<p>Просечна месечна заработувачка- НКД. Рев.2, сектори од Б до О, без сектор Љ (Стандард на куповната моќ)</p> <p>Опис: Просечна месечна заработувачка според Стандардот на куповната моќ во секторите од Б до О, без сектор Љ (сите возрастни групи, вработени кои работат во деловни субјекти со 10 или повеќе вработени).</p>			
Извор	<p>Анкета за структурата на заработувачката, индикаторот е веќе пресметан и објавен на веб-страницата на Евростат, http://appsso.eurostat.ec.europa.eu/nui/submitViewТабелаAction.do</p>			
	Година	Жени	Мажи	Вкупно
	2015	1,003	1,108	1,061

Финансиски ресурси (поддомен): Просечен еквивалентен нето-приход (Стандард на куповната моќ, население 16+)				
Индикатор	<p>Просечен еквивалентен нето-приход (Стандард на куповната моќ, население 16+)</p> <p>Опис: Еквивалентниот расположлив приход, според Стандардот на куповната моќ, е вкупниот приход на домаќинството, по даночните и други одбитоци, кој е достапен за потрошувачка или штедење, поделен со бројот на членови во домаќинството, претворен во изедначени возрастни лица; членовите на домаќинството се изедначени или направени еквивалентни со пондерирање на секого според возраста, со користење на т.н. модификувана скала на еквивалентност на ОЕЦД. Еквивалентниот расположлив приход се пресметува во три чекори:</p> <p>* Сите парични приходи добиени од кој било извор од секој член на домаќинството се собираат; овде се вклучени приходи од работа, инвестиции и социјални бенефиции, плус кој било друг приход на домаќинството; даноците и социјалните придонеси, кои биле платени, се одземаат од оваа сума;</p> <p>* За да се рефлектираат разликите во големината и составот на домаќинството, вкупниот (нето) приход на домаќинството се дели со бројот на „еквивалент на возрастни лица“, со користење стандардна скала за еквивалентност: модификуваната скала на ОЕЦД; оваа скала дава пондери на сите членови на домаќинството (а потоа ги додава за да дојде до еквивалентната големина на домаќинството): 1.0 на првото возрастно лице; 0.5 за второто и секое наредно лице на возраст од 14 и повеќе години; 0.3 за секое дете на возраст под 14 години.</p> <p>* На крај, добиениот резултат го претставува еквивалентниот расположлив приход и се припишува подеднакво на секој член на домаќинството.</p>			
Извор	<p>Анкета за приходи и услови за живеење, индикаторот е веќе пресметан и објавен на веб-страницата на Евростат, http://appsso.eurostat.ec.europa.eu/nui/show.do?dataset=ilc_di03&lang=en</p>			
	Година	Жени	Мажи	Вкупно
	2015	5359	5434	5397

Економска ситуација (поддомен): Не се изложени на ризик од сиромаштија, $\geq 60\%$ од просечниот приход (% , население 16+)

Индикатор	Не се изложени на ризик од сиромаштија, $\geq 60\%$ од просечниот приход (% , население 16+) Опис: Индикаторот е пресметан како „100-стапката на сиромаштија“. Стапката на сиромаштија е учеството на лица со еквивалентен расположлив приход (по социјалните трансфери) под прагот на сиромаштија. Прагот е еквивалент на 60% од медијалниот национален еквивалентен приход на лицата кои живеат во домаќинствата.		
Извор	Анкета за приходи и услови за живеење, индикаторот е веќе пресметан и објавен на веб-страницата на Евростат, http://appsso.eurostat.ec.europa.eu/nui/submitViewTableAction.do		
Година	Жени	Мажи	Вкупно
2015	79.9	80.1	80.0

Економска ситуација (поддомен): S20/ 80 квинтилен сооднос на приходите (% , население 16+)

Индикатор	S20/ 80 квинтилен сооднос на приходите (% , население 16+) Опис: Индикаторот е пресметан како $1 / (S80 / S20)$ квинтилен сооднос на приходите $\times 100$. Квинтилниот сооднос на приходите S80 / S20 е мерка за нееднаквата распределба на приходот, и претставува сооднос помеѓу збиравите на највисоките и најниските 20 проценти на еквивалентни приходи на лицата во домаќинствата.		
Извор	Анкета за приходи и услови за живеење, индикаторот е веќе пресметан и објавен на веб-страницата на Евростат, http://appsso.eurostat.ec.europa.eu/nui/show.do?dataset=ilc_di11&lang=en		
Година	Жени	Мажи	Вкупно
2015	15.2	15.2	15.2

3. ЗНАЕЊЕ (домен)

Завршено образование и учество (поддомен): Дипломирани студенти на високо (терцијарно) образование (% , население 15+)				
Индикатор	Дипломирани студенти на високо (терцијарно) образование (% , население 15+) Опис: Лица кои имаат завршено прво и второ ниво од терцијарно образование (нивоа 5 и 6 според ISCED) како процент од вкупното население 15+.			
Извор	ДЗС: Анкета за работна сила			
	Година	Жени	Мажи	Вкупно
	2015	17.1	15.0	16.0

Завршено образование и учество (поддомен): Лица кои учествуваат во формално или неформално образование и обука (% , население 15+)				
Индикатор	Опис: Процент на лица кои учествуваат во формално или неформално образование и обука (% , население 15+). Доживотното учење ги опфаќа сите намерни активности на учење, без разлика дали се работи за формално, неформално или информално образование, преземени на континуирана основа, со цел стекнување знаење, вештини и компетентност. Референтниот период за учество во образование и обука се изминатите четири недели, како и вообичаено во Анкетата за работна сила.			
Извор	ДЗС: Анкета за работна сила			
	Година	Жени	Мажи	Вкупно
	2015	12.5	12.3	12.4

Сегрегација (поддомен): Студенти во високото (терцијарно) образование во областа на образование, здравство и социјална работа, хуманистички науки и уметности (% , 15+ популација)				
Индикатор	Опис: Процент на лица кои студираат во следните области: образование, здравство, социјална работа, хуманистички науки и уметности – нивоа 5 и 8 според ISCED			
Извор	ДЗС: Анкета за работна сила,			
	Година	Жени	Мажи	Вкупно
	2015	39.9	22.9	32.1

4. ВРЕМЕ (домен)

Активности за грижа (поддомен): Лица кои се грижат и се вклучени во едукација на нивните деца или внуци, возрасни лица или лица со попреченост, секој ден (% , 18+ население)

Индикатор	Процент на лица вклучени во најмалку една од овие активности за грижа во текот на денот кои не се резултат на платена работа: грижа за деца, внуци, возрасни и лица со попреченост на кои им е потребна поддршка. Прашање: (општо) Колку често сте вклучени во некоја од следните активности надвор од вашето платено работно време? 2016 год.: Q42a. Грижа за и/или едукација на вашите деца; Q42b. Грижа за и/или едукација на вашите внуци; Q42d. Грижа за лица со попреченост или лица на кои им е потребна поддршка кои се дел од вашето семејство, соседи или пријатели на возраст под 75 години; Q42e. Грижа за лица со попреченост или лица на кои им е потребна поддршка кои се дел од вашето семејство, соседи или пријатели на возраст од 75 години и повеќе; 2012 год.: Q36a. Грижа за вашите деца/внуци; Q36c. Грижа за возрасни или лица со попреченост кои се ваши роднини; 2007 год.: Q36c. Грижа за возрасни или лица со попреченост кои се ваши роднини; 2003 год.: Q37a. Грижа и едукација на деца; Q37c. Грижа за возрасни или лица со попреченост кои се ваши роднини.		
Извор	Европско истражување за квалитет на живеење (EQLS)		

Година	Жени	Мажи	Вкупно
2015	39.3	29.9	34.6

Активности за грижа (поддомен): Лица вклучени во готвење и/или домашна работа, секој ден (% , 18+ население)

Индикатор	Процент на лица вклучени во готвење и/или домашна работа во текот на денот кои не се резултат на платена работа. Прашања: Колку често сте вклучени во некоја од следниве активности надвор од вашето платено работно време? 2016: П42ц. Готвење и/или домашна работа; 2012 П36б. Готвење и/или домашна работа; 2007: П36б. Готвење и домашна работа; 2003: П37б. Домашна работа.		
Извор	Eurofound, Европско истражување за квалитет на живеење (EQLS)		

Година	Жени	Мажи	Вкупно
2015	71.1	10.4	41.0

Општествени активности (поддомен): Вработени кои имаат време за спортување, културни или забавни активности надвор од својот дом, барем секој втор ден (% вработени 15+)

Индикатор	Вработени кои имаат време за спортување, културни или забавни активности надвор од својот дом, барем секој втор ден (% вработени 15+) Опис: Прашање EF2g (во EWCS 2010), односно прашање 95g (во EWCS 2015). Општо земено, колку често се вклучувате во спортување, културни или забавни активности надвор од својот дом, надвор од работата? 1. Секој ден; 2. Неколку пати во неделата; 3. Неколку пати во месецот; 4. Поретко; 5. Никогаш. Индикаторот претставува процент на лица кои одговориле со модалитет 1. Секој ден (модалитет 1 и 2 во EWCS 2010), од сите кои одговориле на прашањето (одбрале модалитет 1-5, односно 1-6 во EWCS 2010).		
Извор	Европско истражување за условите за работа (EWCS) 2015, https://www.eurofound.europa.eu/surveys/european-working-conditions-surveys		

Година	Жени	Мажи	Вкупно
2015	13.3	16.4	15.1

Општествени активности (поддомен): Вработени кои имаат време за доброволна или добротворна активност, барем еднаш месечно (% вработени 15+)

Индикатор	Вработени кои имаат време за доброволна или добротворна активност, барем еднаш месечно (% вработени 15+) Опис: Прашање EF2a (во EWCS 2010), односно прашање 95a (во EWCS 2015). Општо земено, колку често се вклучувате во доброволна или добротворна активност надвор од работата? 1. Секој ден; 2. Неколку пати во неделата; 3. Неколку пати во месецот; 4. Поретко; 5. Никогаш. Индикаторот претставува процент на лица кои одговориле со модалитет 1-3 (модалитет 1-4 во EWCS 2010), од сите кои одговориле на прашањето (одбрале модалитет 1-5, односно 1-6 во EWCS 2010).		
Извор	Европско истражување за условите за работа (EWCS) 2010 и 2015, https://www.eurofound.europa.eu/surveys/european-working-conditions-surveys		

Година	Жени	Мажи	Вкупно
2015	16.6	22.9	20.2

5. МОЌ

Политичка моќ (поддомен): Учество на министри (%)			
Индикатор	Учество на министри (%) Опис: Индикаторот е пресметан како учество на министри во вкупното население во земјата на возраст од 18+.		
Извор	Податоците се достапни во databазата за жените и мажите во процесот на донесување одлуки на Европскиот институт за родова еднаквост (EIGE): http://eige.europa.eu/gender-statistics/dgs/browse/wmidm		
	Година	Жени	Вкупно
	2015 Q1	0.2282210863	1

Политичка моќ (поддомен): Учество на членови во Парламентот (%)			
Индикатор	Учество на членови во Парламентот (%) Опис: Индикаторот е пресметан како учество на членови во Парламентот во вкупното население во земјата на возраст од 18+.		
Извор	Податоците се достапни во databазата за жените и мажите во процесот на донесување одлуки на Европскиот институт за родова еднаквост (EIGE): http://eige.europa.eu/gender-statistics/dgs/browse/wmidm		
	Година	Жени	Вкупно
	2015 Q1	0.6909549914	1

Политичка моќ (поддомен): Учество на членови во политиката на локално ниво (%)			
Индикатор	Учество на членови во политиката на локално ниво (%) Опис: Индикаторот е пресметан како учество на членови во политиката на локално ниво во вкупното население во земјата на возраст од 18+.		
Извор	Податоците се достапни во databазата за жените и мажите во процесот на донесување одлуки на Европскиот институт за родова еднаквост (EIGE): http://eige.europa.eu/gender-statistics/dgs/browse/wmidm		
	Година	Жени	Вкупно
	2015	0.5722805928	1

Економска моќ (поддомен): Учество на членови во управни одбори, надзорни одбори или одбори на директори во највисоко котираните компании (%)			
Индикатор	Учество на членови во управни одбори, надзорни одбори или одбори на директори во највисоко котираните компании (%) Опис: Индикаторот е пресметан како учество на членови во управни одбори, надзорни одбори или одбори на директори во највисоко котираните компании, во вкупното население во земјата на возраст од 18+.		
Извор	Податоците се достапни во databазата за жените и мажите во процесот на донесување одлуки на Европскиот институт за родова еднаквост (EIGE): http://eige.europa.eu/gender-statistics/dgs/browse/wmidm		
	Година	Жени	Вкупно
	Април 2015	0.4064638295	1

Економска моќ (поддомен): Учество на членови во Централната банка (%)			
Индикатор	Учество на членови во Централната банка (%) Опис: Индикаторот е пресметан како учество на членови во Централната банка во вкупното население во земјата на возраст од 18+.		
Извор	Податоците се достапни во базата за жените и мажите во процесот на донесување одлуки на Европскиот институт за родова еднаквост (EIGE), WMID: http://eige.europa.eu/gender-statistics/dgs/browse/wmidm		
Година	Жени	Мажи	Вкупно
2015	0.4770235651	1.5295437367	1

Општествена моќ (поддомен): Учество на членови на управни органи на организации/институции за финансирање на истражувања (%)			
Индикатор	Опис: Членови на највисоките управувачки позиции во управни органи на организации/институции за финансирање на истражувања. Пресметки базиран на тригодишен просек и сооднос на жени/мажи во популацијата (18+)		
Извор	EIGE, WMID		
Година	Жени	Мажи	Вкупно
2016	0.8518277949	1.1500328848	1

Општествена моќ (поддомен): Учество на членови на управни органи на национални радиодифузни организации (%)			
Индикатор	Учество на членови на управни органи на национални радиодифузни организации. Пресметки базиран на тригодишен просек и сооднос на жени/мажи во популацијата (18+)		
Извор	EIGE, WMID		
Година	Жени	Мажи	Вкупно
2015, 2016, 2017	0.9173530099	1.0836848337	1

Општествена моќ (поддомен): Учество на членови на управни органи на национални олимписки спортски организации (%)			
Индикатор	Учество на членови на управни органи на 10 најпопуларни национални олимписки спортски организации. Пресметки базиран на тригодишен просек и сооднос на жени/мажи во популацијата (18+)		
Извор	ДЗС		
Година	Жени	Мажи	Вкупно
2015	0.1774641239	1.8328649101	1

6. ЗДРАВЈЕ (домен)

Статус (поддомен): Лично согледување за општата здравствена состојба, добра или многу добра (% , население)				
Индикатор	Лично согледување за општата здравствена состојба, добра или многу добра (% , население) Опис: Индикаторот се пресметува како процент од лицата кои ја оценуваат нивната здравствена состојба како „многу добра“ + процент од лицата кои ја оценуваат нивната здравствена состојба како „добра“. Концептот за лично согледување за општата здравствена состојба е имплементиран со прашањето како едно лице ја гледа својата општа здравствена состојба, одговарајќи со еден од следните модалитети: многу добра, добра, задоволителна, лоша и многу лоша.			
Извор	ДЗС: Анкета за приходи и услови за живеење			
	Година	Жени	Мажи	Вкупно
	2015	74.4	79.8	77.1

Статус (поддомен): Очекувано траење на животот во апсолутна вредност при раѓање (години)				
Индикатор	Очекувано траење на животот во апсолутна вредност при раѓање (години) Опис: Очекуваното траење на животот се пресметува врз основа на податоците за морталитет. Вкупно се пресметува како просек од податокот за мажи и жени.			
Извор	ДЗС: Демографија			
	Година	Жени	Мажи	Вкупно
	2014	77.5	73.5	75.5

Статус (поддомен): Години на здрав живот во апсолутна вредност при раѓање (години)				
Индикатор	Години на здрав живот во апсолутна вредност при раѓање (години) Опис: Вкупно се пресметува како просек од податокот за мажи и жени. Годишите на здрав живот го претставуваат бројот на преостанатите години што се очекува лицето на одредена возраст да живее без какви било сериозни или умерени проблеми со здравјето. Ова е композитен индикатор кој ги комбинира податоците за смртност со податоците за здравствената состојба од Анкетата за приходи и услови за живеење: прашањето за лично согледување, кое има за цел да се измери степенот на какви било ограничувања, кои траат најмалку 6 месеци, ги отежнува секојдневните активности на испитаникот. Се пресметува со користење на методот Саливан, кој ги комбинира податоците за морталитетот и здравствената состојба. 1. Варијабли кои се користат за компонентата смртност: Стапка на смртност на специфична возраст, веројатност за смрт помеѓу возрасните групи, веројатност за преживување помеѓу возрасните групи, број на преживеани на специфична возраст, години на живот помеѓу возрасните групи, очекувано траење на животот на специфична возраст. 2. Варијабли кои се користат за здравствениот статус: прашањето од Анкетата за приходи и услови за живеење, дали здравствените проблеми кои траат најмалку 6 месеци ви ги отежнуваат секојдневните активности? На тој начин се утврдува застапеноста на населението во здрави услови (оние кои одговориле „Не, неограничено“) и во нездрави услови (оние кои одговориле „Да, ограничено“ и „Да, во голема мера“).			
Извор	ДЗС, Податоци за морталитет, Анкетата за приходи и услови за живеење			
	Година	Жени	Мажи	Вкупно
	2015	66.5	65.4	66.0

Однесување/Навики (поддомен): Процент на лица кои не пушат и не се инволвирани во прекумерно конзумирање алкохол (% , население 16+)

Индикатор	Процент на лица кои не се инволвирани во ризично однесување, односно не пушат и не се инволвирани во често конзумирање на алкохол. Често конзумирање на алкохол значи пиење на 6 пијалоци или 60+ грама на чист алкохол во една прилика, месечно или повеќе пати, во последните 12 месеци. Пијалок се смета како чаша вино, чаша пиво, доза виски итн. Секој/а инволвиран/а во пиење или често конзумирање алкохол се смета дека има ризично однесување.		
Извор	ДЗС симулација		
Година	Жени	Мажи	Вкупно
2015	73.4	36.2	55.4

Однесување/Навики (поддомен): Процент на лица кои се физички активни барем 150 мин. неделно и конзумираат најмалку 5 порции на ден овошје и зеленчук (% , население 16+)

Индикатор	Процент на лица кои се физички активни барем 150 минути неделно и/или конзумираат најмалку 5 порции на ден овошје и зеленчук. Овие аспекти се дел од официјалните препораки на Светската здравствена организација. Евростат обезбедува информации за времето поминато на подобрување на здравјето (кое не е поврзано со работата) како аеробна физичка активност (во минути неделно), вклучувајќи спортови и возење велосипед како превозно средство. Пет порции (400 грама) овошје и зеленчук не вклучуваат овошни сокови од концентрати и компири (скроб).		
Извор	ДЗС симулација		
Година	Жени	Мажи	Вкупно
2014	63.4	53.3	58.9

Пристап (поддомен): Лица без незадоволена потреба за медицински преглед или лекување (% , население)

Индикатор	Лица без незадоволена потреба за медицински преглед или лекување (% , население) Опис: Индикаторот се пресметува како процент на лица кои одговориле „Не, немаше таков случај“ на прашањето дали во текот на последните 12 месеци сте имале потреба од медицински преглед или лекување, но не сте биле на лекар, од Анкетата за приходи и услови за живеење, од сите испитаници кои одговориле, од сите приходни групи.		
Извор	Анкетата за приходи и услови за живеење, податоци по пол објавени на веб-страницата на Евростат http://appsso.eurostat.ec.europa.eu/nui/show.do?dataset=h1th_silc_08&lang=en		
Година	Жени	Мажи	Вкупно
2015	93.1	94.7	93.9

Пристап (поддомен): Лица без незадоволена потреба за стоматолошки преглед или лекување (% население)

Индикатор Лица без незадоволена потреба за стоматолошки преглед или лекување (% население)
Опис: Индикаторот се пресметува како процент на лица кои одговориле „Не, немаше таков случај“ на прашањето дали во текот на последните 12 месеци сте имале потреба од заболкар, но не сте посетиле стоматолошка ординација, од Анкетата за приходи и услови за живеење, од сите испитаници кои одговориле, од сите приходни групи.

Извор Анкетата за приходи и услови за живеење, податоци по пол објавени на веб-страницата на Евростат http://appsso.eurostat.ec.europa.eu/nui/show.do?dataset=h1th_silc_08&lang=en

Година	Жени	Мажи	Вкупно
2015	96.0	95.7	95.9

Откако ќе се обезбедат сите потребни индикатори, по пол и вкупно, се прави пресметка на јазот помеѓу жените и мажите за секој индикатор, односно:

$$\text{Јаз помеѓу жените и мажите} = \frac{\text{Апсолутна вредност}}{\text{Просечна вредност од мажи и жени}} - 1$$

Предноста од користење на оваа формула е што користи просечна вредност од мажи и жени наместо вредноста за мажи, со што се елиминира можноста деноминаторот да биде еднаков на 0.

При интерпретацијата на јазот помеѓу жените и мажите (y), вредност 0 би требало да значи родова еднаквост, но за да се олесни толкувањето, јазот се трансформира, односно апсолутната вредност на јазот се одзема од 1, 1-y. Значи, вредност 0 станува целосна нееднаквост, а вредност 1 целосна еднаквост.

На пример:

Индикатор	Жени	Мажи	Вкупно	Просечна вредност од мажи и жени	Жени/ Просечна вредност од мажи и жени	(Жени/ Просечна вредност од мажи и жени) -1	Јаз помеѓу жените и мажите, (y)	Метрички јаз помеѓу жените и мажите, (1-y)
Дипломирани студенти на високо (терцијарно) образование, 2015	17.4	14.9	16.2	16.5	1.0545	0.0545	0.0545	0.9455

Потоа се пресметува коефициент за корекција:

$$\text{Коефициент за корекција} = \frac{\text{Вкупно (во земјата)}}{\text{Максимална вкупна вредност од сите земји}}$$

На пример:

Индикатор	Дипломирани студенти на високо (терцијарно) образование, 2012
Жени	15.6
Мажи	15.4
Вкупно	15.5
Просечна вредност од мажи и жени	15.5
Жени/ Просечна вредност од мажи и жени	1.0064
(Жени/ Просечна вредност од мажи и жени) -1	0.0064
Јаз помеѓу жените и мажите, (y)	0.0064
Метрички јаз помеѓу жените и мажите, (1-y)	0.9936
Максимална вкупна вредност од сите земји	33.9
Коефициент за корекција	0.4572
Коригиран метрички јаз помеѓу жените и мажите	0.4542

Понатаму, за да се пресмета финалната вредност на метричкиот јаз помеѓу жените и мажите, скалата од 0 до 1 се трансформира во скала од 1 до 100, односно:

$$\text{Финален метрички јаз помеѓу жените и мажите} = 1 + (\text{Коефициент за корекција} * \text{Метрички јаз помеѓу жените и мажите}) * 99$$

На пример:

$$\text{Финален метрички јаз помеѓу жените и мажите (Дипломирани студентина високо (терцијарно) образование, 2012)} = 1 + ((0.4572 * 0.9936) * 99) = 45.9731$$

Потоа се прави агрегирање и пондерирање за да се пресмета јазот помеѓу жените и мажите во поддомените и домените, и финалниот Индекс за родова еднаквост.

Индексите во поддомените претставуваат аритметичка средина од индикаторите кои се дел од нив. На пример, поддоменот Финансиски ресурси од доменот Пари претставува аритметичка средина од двата индикатора кои го сочинуваат, Просечна месечна заработувачка-НКД, Рев.2, сектори од Б до О, без сектор Љ (Стандард на куповната моќ) и Просечен еквивалентен нето-приход (Стандард на куповната моќ, население 16+):

Индексите на домените претставуваат геометриска средина од поддомените од кои се состојат, односно индексот на доменот Пари е геометриска средина од индексите на поддомените Финансиски ресурси и Економска ситуација:

$$\text{Домен Пари} = \sqrt{27.53426383 * 57.43831862} = 39.7683$$

Конечно, Индексот за родова еднаквост се пресметува пондерирајќи го индексот на секој домен со дефинирани експертски пондери, и множејќи ги добиените вредности меѓу себе:

$$\text{Поддомен Финансиски ресурси од доменот Пари} = (38.94210241 + 16.12642524) / 2 = 27.5342$$

$$\text{Индекс за родова еднаквост} = \frac{(\text{Индекс на домен Работа} * \text{пондер}) * (\text{Индекс на домен Пари} * \text{пондер}) * (\text{Индекс на домен Знаење} * \text{пондер}) * (\text{Индекс на домен Време} * \text{пондер})}{\dots}$$

Поддомени	2015	Домени	2015
Учество	68.2	Работа	69.4
Сегрегација и квалитет на работата	70.7		
Финансиски ресурси	46.7	Пари	62.1
Економска ситуација	82.7		
Завршено образование и поделба	59.1	Знаење	59.6
Сегрегација	60.0		
Активности за грижа	56.4	Време	55.8
Општествени активности	55.2		
Политичка моќ	50.1	Моќ	52.6
Економска моќ	44.6		
Општествена моќ	65.2		
Статус	93.3	Здравје	87.1
Однесување/навики	72.8		
Пристап	97.2		
		Индекс за родова еднаквост	62.0

5. Референци

European Institute for Gender Equality, 2013. Gender Equality Index Report, available at <https://eige.europa.eu/gender-equality-index/publications>

European Institute for Gender Equality, 2015. Gender Equality Index 2015: Measuring gender equality in the European Union 2005 – 2012, available at <https://eige.europa.eu/publications/gender-equality-index-2015-measuring-gender-equality-european-union-2005-2012-report>

European Institute for Gender Equality, 2017 (a). Gender Equality Index 2017: Methodological Report, available at <https://eige.europa.eu/gender-equality-index/publications>

European Institute for Gender Equality, 2017 (b). Gender Equality Index 2017: Measuring gender equality in the European Union 2005-2015, available at <https://eige.europa.eu/publications/gender-equality-index-2017-measuring-gender-equality-european-union-2005-2015-report>

European Institute for Gender Equality, 2017 (c). Gender Equality Index 2017: MeasureМажит framework of violence against Жени, available at <https://eige.europa.eu/publications/gender-equality-index-2017-measureМажит-framework-of-violence-against-Жени>

European Institute for Gender Equality, 2019. Intersecting inequalities: Gender Equality Index, 2019, available at <https://eige.europa.eu/publications/intersecting-inequalities-gender-equality-index>

European Union Agency for Fundamental Rights, 2014. Violence against Жени: an EU-wide survey — Main results, Publications Office of the European Union, Luxembourg, available at: http://fra.europa.eu/sites/default/files/fra-2014-vaw-survey-main-results-apr14_en.pdf

State Statistical Office, Graduate students in tertiary education, available at <https://bit.ly/2mqmTBE> (accessed 07.03.2019)

ОЕЦД, Европска комисија, Центар за здружено истражување, 2008. Прирачник за креирање сложени индикатори: Методологија и упатство за корисници, Код на издавање на ОЕЦД: 302008251ЕI. <https://www.oecd.org/std/42495745.pdf>

<http://eige.europa.eu>

Publications Office